

LADAKALNIS

1 (73)

AUKŠTAITIJOS NACIONALINIO PARKO LEIDINYS

2002 sausis - kovas

Šiame numeryje:

KENKĖJŲ KENKĖJAS -
ŽMOGAUS PADĖJĘJAS

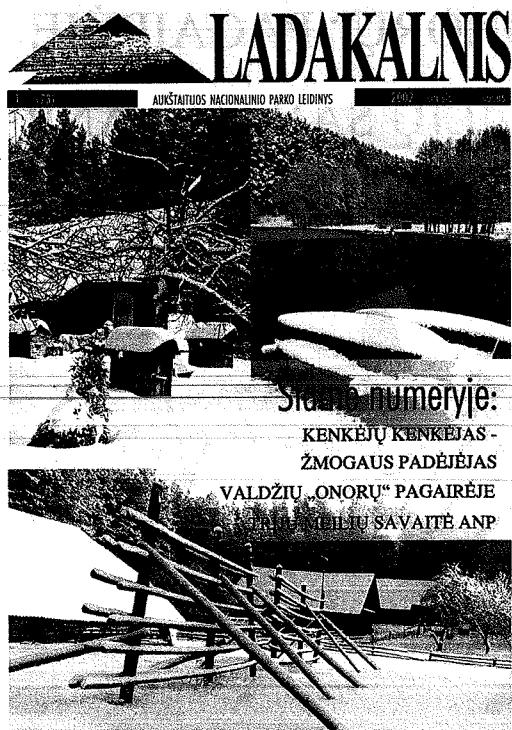
VALDŽIŲ „ONORŲ“ PAGAIRĖJE

TRIJU MEILIŲ SAVAITĖ ANP

TURINYS

Veiklos prioritetai	- 2 psl.
Kenkėjų kenkėjas - žmogaus padėjėjas	- 3 - 4 psl.
Miško gaisrų gesinimas - visų pareiga	- 4 psl.
Valdžių „onorų“ pagairėje	- 5 - 6 psl.
Papiliakalnės kaimo kronikos	- 7 psl.
Senovės bitininkystės muziejuje nuotaika kasdien šventiška	- 8 psl.
KAIMO KRONIKA Arkliavagiai	- 9 - 10 psl.
Trijų meilių savaitė ANP	- 10 - 11 psl.
Dainuojančio smuiko paslaptis	- 11 psl.
Medžių genėjimo ABC	- 12 psl.
Ažūrinis grožis „Palūšėje“	- 13 psl.
Trijų ažuolų pavėsy	- 13 - 14 psl.
24 moters gyvenimo valandos	- 14 psl.

VEIKLOS PRIORITETAI

Nuo 2002 m. sausio 1 d. nacionaliniai ir regioniniai parkai priklauso naujai įkurtai Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai prie Aplinkos ministerijos. Jai vadovauja buvusi Aplinkos ministro patarėja R.Baškytė, jos pavaduotojas – V.Bezaras. Aptarti darbų gairių, numatyti veiklos prioritetus į tarnybą buvo sukvesti visi valstybinių parkų vadovai. Pasitarime dažnavo Aplinkos ministras A.Kundrotas, Seimo Gamtos apsaugos komiteto pirmyninkas A.Macaitis, Vyriausybės patarėja gamtosaugos klausimais I.Pilypienė, Aplinkos viceministrai A.Vasiliauskas ir Laitconas, Saugomų teritorijų tarnybos skyrių viršininkai ir atsakinčių darbuotojai.

Kalbėjusieji išsakė mintis apie saugomų teritorijų panaudojimą gamtos pažinimui, rekreacijai. Manoma, kad turėtų būti suderinami aplinkos apsaugos ir pažinimo kriterijai. Reikia dar kartą gerai apmasyti, kur ir kokią veiklą leisti valstybiuose parkuose.

Saugomų teritorijų sistemoje (4 nacionaliniai parkai, 4 rezervatai, 30 regioninių parkų) dirba didelis būrys darbuotojų – kiek mažiau, negu miškų sistemoje. Saugomose teritorijose daug darbų gali būti atliekama savo jėgomis ir lankytociojai nukreipiami reikiama linkme, tam tinkamai pasiruošus.

Artimiausiu metu saugomoms teritorijoms keliami ie tikslai.
1. Pristatyti parkus

lankytojams – sudaryti galimybę geresniams pažintiniams poilsisiu.

2. Sukurti ekonominės prielaidas saugomų teritorijų direkcijų veiklai.

3. Suformuoti palankią visuomenės nuomonę apie saugomas teritorijas.

Saugomos teritorijos yra skirtos ne tik i saugoti gamtos ir kultūros vertėbes, turime pritaikyti jas lankymui, nepažeidžiant gamtosaugos reikalavimų, sudaryti sąlygas turizmui. Svarbiausia yra tinkamai sutvarkyti dažniausiai lankomos vietas, tinkamai pateikti vizualinę informaciją.

Kadangi šeštą, kurią valstybė skiria parkų tvarkymui, ne užtenka, būtina specialistams sudaryti sąlygas, o ANP bendruomenės narius paraginti aktyviai dalyvauti tarptautinių projektų rengime.

Formuojant palankią visuomenės nuomonę apie saugomas teritorijas, svarbu nuolat teikti objektyvią ir operatyvią informaciją apie parko galimybes, saugomų teritorijų naudojimą visuomenės poreikiams tenkinti.

Kokios yra veiklos galimybės saugomose teritorijose, kokia veikla ribojama, kokia skatinama, aiškiai nustato nesenai patvirtintas naujos redakcijos Saugomų teritorijų įstatymas.

Opiausia saugomų teritorijų problema – statybos ir žemės grąžinimas, ypač ezerin-

guose valstybiniuose parkuose ir draustiniuose.

Todėl vienas iš pirmųjų uždavinių yra parengti pavyzdinius statybų reglamentus, atsižvelgiant į kiekvienos teritorijos ypatumus pagal funkcinės zonas. Kas galima rekreacineje zonoje, to negali būti kraštovaizdžio draustinyje ir panaišai. Turi būti numytas ir užstatomas teritorijos plotas, atstumai, statinių aukštis. Urbanizacija yra vienės reikšmingiausių veiksnių aplinkai. Saugomose teritorijose reikėtų rasti šį santykį, priimtiną visiems. Rengiant reglamentus, norime bendradarbiauti su rajono architektais. Ypač svarbu neprasilenkinti su įstatymais. Esant reikalui, siūlyti įstatymų pataisas.

Pasikeitė kai kurie žemės perkėlimo į saugomas teritorijas įstatymai. Atkurtas miškų statusas. Iki sausio 28 d. Seimui bus teikiama medžiaga dėl teritorijų, vertingų archeologiniu, rekreaciiniu ir ekologiniu požiūriu, priežiūros tvarkos.

Apskrityste įkurtos regioninės plėtros tarybos. Reikia bendradarbiauti su jomis, derinti veiksmus.

Gamtos visos sudamasios dalys greitai pažeidžiamos, o jas atkurti prireikia kelių kartų, o kartais iš viso neįmanoma. Todėl saugokime gamtą, jos vertėbes, tą darykime nevėluodami ir kartu.

ANP direktoriaus pavaduotoja I.Čeponiene

Mūsų daržus, sodus, miškus puola graužti valbai, amarai, drugiai, pjūkeliai, musės. Žmonės su jais kovoja nuo pavasario iki rudens - purškia, barsto, renka, užmušinėja. Bet, ko gero, ne visi žino, kad tie kenkėjai turi savo natūralius kenkėjus. Tik jie sunkiai pastebimi arba žmonės juos mato, tik nežino, ką jie veikia. Tiesa, žodžius "kenkėjas", "žalingas" sugalvojo žmogus: gyvojoje gamtoje, ekologiniuose ryšiuose tokį sąvoką nėra. Jei kurie vabzdžiai smarkiai išplinta, pagausėja staiga, tai reiškia, kad žmogus savo veikla pažeidė gamę neusistovėjusią reiškinį pusiausvyrą. Bet pagausėjė vabzdžiai ilgai "nesidžiaugia" - tuo pat metu juos ima persekioti ir jų priesai - kiti vabzdžiai ir parazitai.

Pabandykime pažvelgti į juos - žmogaus pagalbininkus, kurie padeda mažinti žmogui žalingų vabzdžių kiekį. Turėkime bent supratimą tų svarbių reiškinių, kuriuos plika akimi sunku pamatyti.

Boružės (dievo karytės) puola amarus. Tai jų maistas. Boružės pasiekia apatinę lapų pusę, kur sliepiasi amarai, nebaidami iš viršaus purškiamų chemikalų.

Žygiai - plėšrūs valbai. Daugybė įvairių žygių bėgioja miške, sode, darže, ieško ko nors valgomos - kitų vabzdžių. Yra žygių, lipančių į medžius ir nuo lapų renkančių drugių kirmėlaites - ažuolinio lapsukio, pušinio pelėdagvio ir kt. Apmaudu, kad Lietuvoje šiuos žygius (gentis *Callosoma*) beveik išnaikino cheminė kova prieš miškų kenkėjus: kenkėjų ne išnaikino nė per gramą, o naudingieji žygiai "perėjo" į raudonąją knygą...

Keršabalai - parastasis ir žievėgraužinis - panašūs į rūdąsius miško skruzdėles ir vioriai bėgioja ant gulinčių spygliuočių rastų. Jie

gaudo kinivarpas ir jas suėda. Keršabalų lervutės gyvena po džiustančių rastų žieve ir ten sunaikina daugybę kinivarpu lervų. Bet, išvežant iš miško medieną, išvezamos ne tik kinivarpos, bet ir naudingieji keršabalai.

Daug gerų vabzdžių priklauso ir plėvia-sparnių būriui. Patys aktyviausi - vyčiai. Tai liaudiškas pavadinimas. Iš tikro, tai labai gausi,

apantelesas (2,5 mm) tokiu pat būdu saugo kopustus.

"Tikrieji" vyčiai, kuriuos lengvai gali stebeti bet kuris smalsus žmogus, yra 1-4 cm ilgio su labai ilgu kiaušdėčiu uodegoje. Kai vytis per medienos sluoksnį pajunta ten esantį viškrą (ūsuotio, blizgio), kietu kaip

pūkuoti. Užtat žygias jos užpuola gruipiškai ir nužudo. Jų aukomis tampa net stambūs miško sanitari - mėslavabalai.

Dar vienas žmogaus pagalbininkas - auksakė. Dažnai ji žiemoja kambariuose ir net žiemą, jei šilta, ima skraidyti. Tai tinklasparnių būrio vabzdžiai: minkštai,

nos. Apie 200 rūšių musių tachinų gyvena Lietuvoje ir dauguma jų yra kitų vabzdžių kenkėjai. Tachinos panašios į "kambarines" muses ir gali būti iki 2 cm ilgio. Mégsta laižyti nektarą nuo skétinių augalų žiedų. Tachinos kiaušinėlius prilipdo ant įvairių viškrų, o išsirite musių kirmėlaitės įsigraužia į jų vidų, ir kenkėjo viškrui ateina galas. Nustatyta, kad musės tachinos gali sustabdyti net ir didelius kenkėjų židinius miškuose, nes jos užpuola drugių, blakių, ūsuocijų, straubiliukų lervas.

Musės iš žaliukių šeimos Medetera genties yra dar ypatingesnės. Tai vienintelės musės, kurių lervutės naikina po žieve besilepiančias kinivarpas.

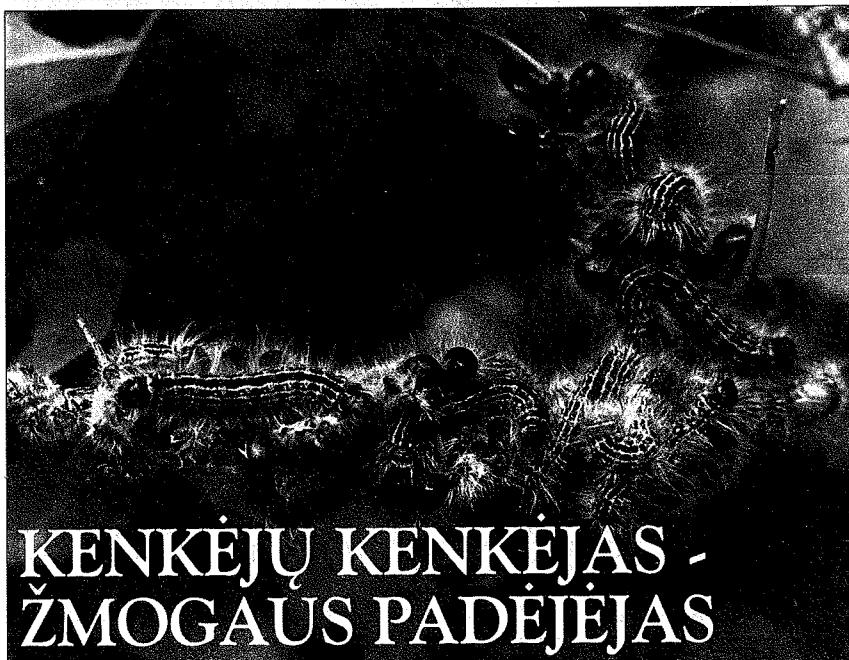
Kai kurios musės zvimbeklės (gali zvimbamos stoveti ore, lyg malūnsparniai) deda kiaušinius amarų kolonijoje. Išsirite lervutės maitinasi amarais ir su-naikina jų daugybę.

Musės iš Plėšrūnių šeimos įvairius vabzdžius gaudo ore, nes yra didelės, stiprios ir labai greitos. Šiai šeimai priklauso pati didžiausia viiso Šiaurės pusrutulio plėšrijoji musė - iki 5 cm ilgio. Šios stambios musės medžioja ne tik gyvus vabzdžius, bet naikina ir jų lervas.

Miškų/sodų kenkėjai vabzdžiai turi ne vieną, o keletą ar daug - visą komplektą savo priesų - taip pat vabzdžių ir mikroskopinių parazitų. Ir tikrai, net masinis kenkėjų židinys miške po metų ar keletos imas gesti - kenkėjai "išsiemė". Kodėl? Juk, pvz., kinivarpos, pergalingai graužę eglės ir masiškai veisęsi, nustoja plisti, nors čia pat auga žalios eglės. Kinivarpas sustabdė jų kenkėjai - kiti

(nukelta į 4 psl.)

Parko girių takais

KENKĖJŲ KENKĖJAS - ŽMOGAUS PADĒJĖJAS

sudaryta iš 5 šeimų vabzdžių grupė, tarpusavy nepanašių, 0,2 - 40 mm dydžio. Juos jungia savybė kiaušinius dėti į kitų vabzdžių kiaušinius, lervas ir net ant suaugėlių kūno. Pvz., trichogramos lervutė, išsiritusi kito vabzdžio kiaušinyje, suėda visą jo vidų. O pati trichograma - 0,4-0,9 mm dydžio "musytė". Kai ji nutūpia ant drugio kiaušinuko, tai palgyginimui galima įsiavaudžioti žvirblį, tupintį ant agurko. 3 rūšių trichogramos (paprastoji, miškinė, vaisinė) veisiais dirbtinai į išleidžiamos į pasėlius ir miškus. Gerokai didesnis vabzdelis lėliukinis pteromalas (3-4 mm) deda kiaušinius į žiauraus kenkėjo kopūstinių balto (drugio) viškrus, taigi jie irgi sunaikina, nors tie viškrai ir nedideli, ir ne-

adata kiaušdėciu ją praduria, pasiekia viškrą ir į jo vidų sudeda kiaušinių. Višras lyg niekur nieko toliau graužia medį, bet jo dienos jau su-skaičiuotos. Vyčiai kiaušinius deda ir į amarus. Deja, amaru yra dau-giau! Be to, amarus globoja ir nuo vyčių ir boružių saugo skruzdėlės, todėl vyčiai dažniausiai negali nutūpti ant amaru.

Beje, o kaipgi skruzdėlės? Jos pakeltos vos ne į dievybės rangą, be jų pagalbos miškai, atrodo, iš viso negalėtų augti. Be žalingų miškui kenkėjų skruzdės nugalabija gausybę miškui naudingų vabzdžių. Bet kažkodėl iki žvaigždėtojo pjūklelio (baisiausio pušų spyglių kenkėjo) viškrų skruzdės neina ir jų nenaikina, nors tie viškrai ir nedideli, ir ne-

silpni, dideliais sparnais, plonu pilveliu, žali. Akys didelės auksiskai žalios. Auksakės minta amarais. Ant augalų sudeda kiaušinėlius, kurie styro ant 1-10 mm ilgio plaukelių. Išsiritusios lervutės bėgioja ir, suradę amarų kolonijas, drugių-kenkėjų viškrus, kiaušinius - sugraužia. Auksakes veisia ir paleidžia į šiltamius, oranžerijas nai-kinti amarų.

Ijas panašūs skruzdėlių liūtai. Suaugėliai skraido, o jo lerva tūno šiltame smėlyje, duobutės dugne apsikasusi ir, iškišusi aštrius čiuptuvus, laukia įkrentant kokio nors grobio, ypač skruzdėlių (iš to ir pavadinimas). Šitaip "atkeršijama" skruzdėlėms už amarų globojimą.

Stebėtina, bet kenkėjus naikina ir kai kurios musės. Jų vardas - tachi-

(atkelta iš 3 psl.)
vabzdžiai ir mikroskopiniai parazitai - virusai, bakterijos, kitokie vienalaščiai. Beje, bakterijos išskiria nuodingas medžiagas, kurios savo ruožtu padeda naikinti kenkėjų lervas. Be to, daug miško kenkėjų prazudo nematodos (mažytės plonos kirmėlytės). Jos naikina karklavabalių, kinivarpu, blizgių, drugių lervas.

Specialistai į kenkėjų kenkėjus žiūri gana rimtai. Pasaulioje jie yra auginami dirbtinai ir didžiuliais kiekiais išleidžiami į miškus, sodus, daržus, šiltnamius, kuriuose pastebėti masiniai kenkėjų židiniai. Kai į Ameriką ir Australiją netycia buvo nugabenti miškų/sodų kenkėjai, jie ten masiskai išplito. Todėl tos šalys buvo priverstos importuoti ir tų kenkėjų kenkėjus. Biologinė (ne cheminė) kova - gana rimtas darbas. Pragytyje, kai šios "kovos" dar nebuvo, nebuvo ir supratimo apie žalingus vabzdžius. Ekologinę pusiausvyrą stebėjo ir reguliavo pati gamta. Smarkiai prisiveisus, pvz., kinivarpu, įkandinę sparčiai veisiasi ir jų priešai - kiti vabzdžiai ir parazitai. Šis procesas vyksta nuolat. Gaila, kad Lietuvoje nebuvo ir nėra tradicijos ar rimto požiūrio į šį ekologinį reiškinį. Užskrenda lėktuvėlis virš miško, išpurška nuodingus chemikalus prieš lapų ir spyglių graužėjus. Kenkėjų žūva tik dalis, nes jų labai gausu, o kiti, daug retesni ir tiesiogiai naudingi vabzdžiai galii žūti visi (taip atsitiko su žygiais iš Puikiažygių genties). Tiesa, be cheminės kovos irgi nebe galima apsieiti: beribis kenkėjų išplitimas yra žmogaus pažeistos pusiausvyros gamtoje rezultatas. Taigi, esame užburtame rate.

ANP vyr. ekologas
B.Šablevičius

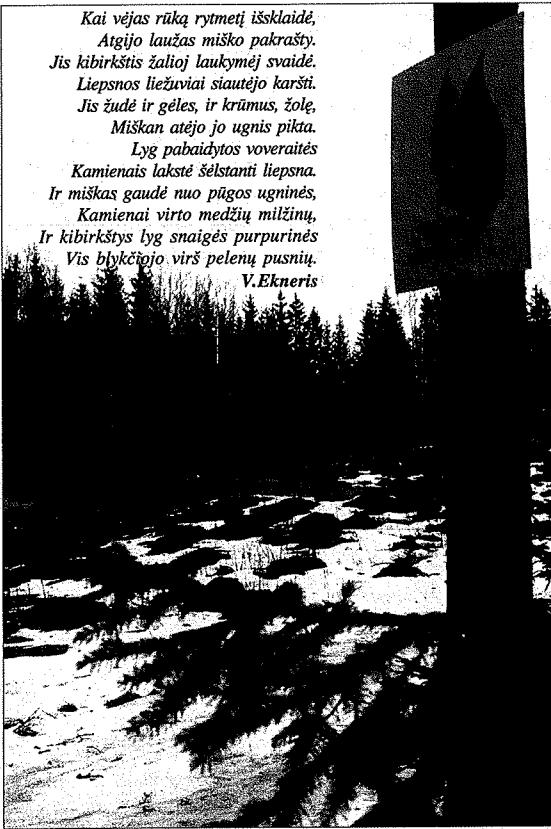
MIŠKO GAISRU GESINIMAS – VISŲ PAREIGA

Jau pirmynkščiai žmonės mokėjo naudotis ugnimi, kurią uždegdavo žaibas. Patyrę, kad ugnis šildo, šviečia, pagardina maistą, atbaido plėšrius žvėris, žmonės išmoko ižiebti bei saugoti ją. Ugnį jie brangino, garbino, kovojo dėl jos. Turėdama ugnį, žmonija padarė didžiulę pažangą, ugnis paketė pasaulį. Ji suteikė galimybes pasiekti net kitas planetas.

Nuo to laiko, kai žmogus išmoko ižiebti ugnį trinant du pagalvius vienas į kitą, iki degtukų išradimo (1833 m., Bedgeromas), praėjo kelia desimt tūkstančių metų. Dabar be ugnies negalima išsivaizduoti gyvenimo. Ji tapo visiems suprantamu ir lyg nieko nereiškiančiu dalyku. Todėl dažnai pamirštama, kad tai labai ir labai pavojinga gamtos jėga. Nerūpestingai elgiantis su Ja – Ji tampa ne žmogaus draugu, bet priešu. Taip sukeliami gaisrai, kuriuos užgesinti ne taip jau paprasta. Visame pasaulioje kasmet didėja gaisrų skaičius. Gaisrai dažniausiai užsiliespnoja dėl žmogaus kaltės, nerūpestinguo, nežinojimo, aplaidumo, nesugebėjimo numatyti pavojaus ir galų gale atsakomybės stokos. Tai gi ugnį reikia pažinti, globoti, saugoti.

Miškas auga šimtmecius, o sudega per keletą minučių. Paliktas neužgesintas laužas, numestas neužgesintas degtukas ar nuorūka dažnai sukelia miško gaisrus. Atrodo tokis "nekaltais" daiktas, numestas tuščias butelis – bet per jį perėję saulės spinduliu, taip pat gali būti gaisro priežastis. Sausos žolės deginimas – jau globali neapsišvietusių ūkininkų problema. Taip sunaikinama ne tik pernykštė nenupjauta žolė, bet žūva naudingi vabalai, gyvūnai, beprasikalanti nauja žolė. Gana dažnai tokis gaisras persimeta į

Kai vėjas rūkų rytmę išskaidė,
Atigjo laužas miško pakraštį.
Jis kibirkštis žalioj laukymėj svaide.
Liepsnos liežuviai siautėjo karštį.
Jis žudė ir geles, ir krūmus, žolę,
Miškan atėjo jo ugnis pikta.
Lyg pabaitytos voveraitės
Kamienais lakstė šeštanti liepsna.
Ir miškas gaudė nuo pūgos ugninės,
Kamienai virta medžių milžinų.
Ir kibirkštys lyg snaigės purpurinės
Vis blyčiojo virš pelenu pusnį.
V.Eknėris

gyvenamuosius namus, ūkinius pastatus, mišką. Žūna ir žmonės. Padegs sausą žolę žmogus tikisi naudos (lengviau bus šienauti, sumažės piktžolių ir kt.), bet visai nepagalvoja, kad padaro daug nuostolių sau, kuriuos pajus žymiai vėliau. O jeigu gaisro metu sudegs miškas? Kažin, ar tokiam seneliui, dėl kurio kaltės žuvavo turtas, padėkos anūkai. Juk mišką auginame sekanciomis kartomis.

Kasmet respublikoje dėl įvairių priežasčių kyla vidutiniškai 600 miško gaisrų, kurių metu išdegta 300 ha miško. Pagrindinė šių gaisrų kilimo priežastis – neatsargus žmogaus elgimasis su ugnimi miške.

Aukštaitijos nacionalinio parko direkcijos ir Ignalinos miškų urėdijos miškininkai nemažai pastangų skiria tam, kad būtų laiku pastebeti ir užgesinti miško gaisrai. Šiam tikslui pastatytu 5 priešgaisrinio stebėjimo bokštai, kuriuose gaisrams kilti palankiu laikotarpiu budi priešgaisriniai sargai.

manda išvažiuoja į įvykio vietą. Taip be reikalo eikojamos valstybės lėšos, vargsta žmonės. O jei tuo pačiu metu kils rimtas gaisras kitoje vietoje? Pasiekmės gali būti žiaurios.

Todėl kreipiamės į visus gyventojus bei miškų lankytojus. Priešgaisrinė apsauga yra bendras visų piliečių reikalas. Būkime atsargūs su ugnimi ne tik savo kiemuose, bet ir miške. Nenumeskime neužgesinto degtuko ar nuorūkos, nepalikime neužgesinto laužo, o pastebėjė be priežiūros degantį laužą, išverstą šiukslių krūvą, nepraeikime pro šali, nelikime abejingi – sutvarkykime. Sudrausminkime šiukslintojus, žmones, neatsargiai besielgiančius su ugnimi miške. Jei šio darbo imsimės visi kartu, pagražės ne vien Jūsų miškas, bet ir rajono miškai.

Pastebėjė miško gaisrą, nedelsdami praneškite priešgaisrinėms komandoms.

Auktaitijos nacionalinio parko direkcijos tel. 8-229 47483.

Ignalinos miškų urėdijos tel. 8-229 52542.

Utenos miškų urėdijos tel. 8-239 61338.

Švenčionelių miškų urėdijos tel. 8-217 32577, arba priešgaisrinėi tarnybai tel. 01. Šiai telefonais informuokite ir apie tai, jei ruošiatės kurenti laužus.

Seni eiguliai sako: "Užgesinai nuoruką miške – svyniok i žalią lapą ir – į kišenę". Tai ne tik liaudies išmintis, bet ir protinges atsargumas. Tad būkime atsargūs.

**ANPD inžinierius
Audrius Mamenikis**

Ignalinos miškų urėdijos inžinierius **Rolandas Bužinskas**

Valstybinės aplinkos apsaugos inspekcijos Utenos teritorinio miškų kontrolės padalinio inžineriai **Valdas Žičkus** ir **Vidmantas Kačka**

Leidėjai, leidę knygą „Reškutėnai“, pratarėje rašė: „Reškutėnai – geografinė teritorija, kur nuo pačių anksstyvųjų amžių, kai tik formavosi baltų gentys, apsigyveno būtent lietuvių gentis, kuri už didžiojo Rékučių gynbinio pylimo ribojosi su sėliais. Reškutėnai – dvasinė teritorija, kur savita kultūra, papročiai ir tradicijos buvo puoselejamos nuo žilos senovės, o visų amžių okupantams atkakliai priešinamasi. Tą dvasinės tvirtybės ir pastovumo ryšį liudija gausūs archeologiniai radiniai, rodantys, kad šio teritorijoje nevyko genčių ir tautų kraustymas, gyventojai čia buvo senuviai, o ne ateiviai. Rytų Lietuvos pilkapių kultūra čia gyvavo iki krikščionybės įvedimo, o ir apkrikštijus Lietuvą, mirusius dar laidodavo anksčiau įrengtuose pilkapiuose, kurių gausu Rékučių (per 100), Kretuonų, Pakretuonės pilkapynuose“.

Reškutėnų kaimas yra Švenčionių rajone, už 12 kilometrų į šiaurę nuo Švenčionių. Artimiausia traukinio stotė yra Pakretuonėje (už 8 km). Archyvinė medžiaga rodo, kad 1743 m. čia gyveno 16 šeimų, 1864 m. – 13 trobų ir 143 gyventojai, 1934 m. – 60 namų ir 320 gyventojų, 1995 m. – čia gyveno 218 žmonių. Pro Reškutėnus vedė artimiausias kelias iš Švenčionių į Ignaliną. Nuosekliai susipažinti su kaimo istorija galima ilgus metus šios vietovės kultūros kaitos atšaitus kaupiančiam Reškutėnų „Ryto“ draugijos pagrindinės mokyklos muziejuje. Jo steigėjas I.Kazakevičius (1925-1994), idėjų teiseja – V.Lapėnienė.

Kadangi kovo mėnesį minime mūsų valstybės atkūrimo šventę, šiandien norėčiau dau-

giu papasakot apie ypatingai šio kaimo kultūrą įtaikojusių lenkinimo politiką, apie žmones, sugebėjusius tuo metu palaikyti šio kaimo lietuviškumą. Bene geriausiai savo atsiminimuose ši laikotarpį aprašo Reškutėnuose tuo metu mokytojavęs Nikodemas Jasiulionis. Toliau rašau, remdamasi muziejuje saugomais jo atsiminimais.

Lietuvių mokyklas, skaityklas ir knygynėlius organizuodavo ir išlaikydavo lietuvių švietimo draugija „Rytas“. Ši Švenčionių „Ryto“ draugija įsikūrė 1913 m. Ją organizavo kun. A.Mikaila, kun. Bakšys, V.Valiulis, A.Jurkėnas, S.Lemašis, K.Vinčiūnas, P.Verkelis ir kt. Prieš karą ši draugija pravesdavo vakarėlius, paskaitas, platinė spaudą. Per karą draugijos veikimas apmirė. Kun. J.Petronio įtakota ji vėl aktyviai pradėjo veikti 1918 m. Tuomet buvo pradėtos steigti pradžios mokyklos Švenčionių apskrities ribose. 1918-22 metais jų buvo jau 100. N.Jasiulionis mokytojo darbą pradėjo dirbt 1920 m. Ramaniūnuose, 1922 m. – Naujuose Šaminiuose. Okupacijos metu Vilniuje nors ir nedideliu tiražu, bet buvo leidžiamos lietuviškos knygos. Daug literatūros buvo gabama iš Kauno. Jei lenkų policija sužinodavo, kad kažkas turi knygų išleistų Kaune, jas konfiskuodavo, reikalaudami paaiškinti iš kur jos. Mokytojui N.Jasiulioniniui taip pat teko pergyventi tokius dalykus Naujuose Šaminiuose. Teko net persikelti gyventi pas kitus šeimininkus, nors mokytojui būstą suteikdavo savanoriškai (taip pat ir maistu aprūpindavo, nes algos buvo labai mažos). Baigęs mokytojų vasaros pasitobuli-

KRAŠTOTYRA

VALDŽIŲ "ONORY..." PAGAI'RĖJE

nimo kursus, nuo 1923 m. jis pradėjo mokytojauti Reškutėnuose (neigdamas dabartinių kalbininkų įtaką jis kaimą vadina tarmiškai – Raškutėnai). Tuomet kaimas buvo 1 km ilgio, tame gyveno 97 ūkininkai, jam priklausė Kurmiškės ir Krasnoborkos vienkiemiai. Prieš karą mokykloje dirbo mokytojas rusas, 1918 m. „Ryto“ draugija įsteigė lietuvišką mokyklą, nes to prašė vietiniai gyventojai. 1923 m. atvykės į Reškutėnus dėl jos patalpų susitarė su Jurgiu Nemeika, sutartį sudarė dviem metams. Sau butą išsinuomoavo pas Ad.Lapėną. Gan linksmai mokytojas pasakoja apie savabuitį pas tuos šeimininkus – jis ruošdavęsis pamokoms iki išnaktų, o šeimininkai nuo 5 val. ryto skambindavo puodais. Taip tverti ilgai negalėjęs, tad persikėlė pas Urboną. Ten, nors ir turėjo puikų dviejų kambarių butą, stebėjo kitus „stebuklus“. Šeimininkai paprašė, kad mokytojo bute stovėtų jų spinta. Joje slėpdavo skanestus ir gérimus. Beveik kas ryta šeimininkai ateidavo, atsirakindavo spintą, išgerdavo po gerą taurelę, čia pat užkasdavo ir tuomet jau eidavo prie bendro stalo.

Mokytojas N.Jasiulionis, vos atvykės į Reškutėnus, jis išskelė į psl.)

(atkelta iš 5 psl.) kutėnus, (1923 08 25), sužinojo, kad lenkų ponų valdžia galvoja čia įsteigti savo mokyklą su lietuvių dėstomajā kalba. Paprastai tokį mokyklų mokytojai buvo parsidavę "išverstarankoviai", kurie po metu užgesindavo vaku širdelėse lietuvišką dvasią, iškiepydavo lenkišką (Švenčionėlių patirtis). Tokiose mokyklose pasimokė vaikai gėdydavosi ir net nekėsdavo savo tėvų lietuvių. Tokių "mokyklų" itaka stipriai jautėsi būtiname bendravime - kas 1918-21 m. buvo tikri lietuviai iš Ragaučinos, Grybų, Pirkinių, Jusių, Sudotos, Santakos, Garniu, Šeškuškės, Vilkaslaščių kaimų, 1925 m. bijodavo su mokytoju pasilaibinti, vengdavo susitikimų su "litvinu", nes gali pastebėti policininkas. Net jei su tokiu atsverteliu pradėdavo kalbėti lietuviškai, jis atsakydavo lenkiškai. Reškutėnuose tokio ponisko "raugo" nebuvo. Cia žmonės savo jėgomis bandė išlaikyti lietuviybę, 1922 m. pasistatė koplytėlę, kuri 1924 m. tapo bažnyčia. Jos statymo iniciatorius buvo V.Petkūnas. Mokytojo darbo pradžia - tėvų komiteto rinkimai ir vaikų sąrašo sudarymas. Vaikų buvo 75. Mokykla turėjo ir inventorių: rašomoji lenta, gaublys ir Europos žemėlapis (rusų mokytojo palikimas). Mokytojo išradimą - medinius skaitliukus (vėliau tapusius labai populiariais Švenčionių raj. "Ryto" mokyklose) - pagamino V.Petkūnas. Mokytojas - kaimo šviesuolis. N.Jasiulionis su žmona stengėsi geriau pažinti tėvus, padėdavo kuo galėdavo - rašė prašymus ir kt. Ypač daug jėgų jie padėjo kovodami su girtavimu ir blezygojimu.

Po eilinių vasaros kursų ir atostogų 1924 m. parvykės į Reškutėnus sužinojo, kad buvo atvažiavusi kažkokia lenkaitė panelė mokytoja su Švenčionių valdininkeliu ir norėjo čia organizuoti lenkų mokyklą. Jie net pasakė, kad čia dviejų mokyklų nebus. Vietiniai gyventojai reagavo gan šaltai, sakydami, kad negali vienu metu sudaryti dviejų sutarčių, tad pastariesiems teko išvykti nieko nepešus. N.Jasiulionis su žmona sekmingai darbavosi ir toliau su 75 vaikais. I ir II skyrius mokėsi nuo 8 iki 12 val., III-IV - 13-17 val. Mokytojai subūrė puikų vaikų chorą, kuris kartą per mėnesį pasirodydavo koplytėlėje, paruošdavo Kalėdų šventes. Mokytojai subūrė ir 32 asmenų (21 moteris ir 11 vyru) jaunimo chorą. Šis choras pasirodydavo net Kaltanėnuose. Kultūrinę veiklą skatinė ir gyvino 1925 m. Vilniuje išskurusi šv. Kazimiero draugija bendrai jaunimo organizuotai veiklai tvarkyti. Jos skyriai buvo kaimuose.

1925-26 mokslo metus Reškutėnuose mokytojas pradėjo be jokių intrigų ir kliūčių iš valdžios pusės. Vakarais jaunimui buvo skaitomas paskaitos istorijos, geografijos, gamtos, higienos temomis, pasakojaama apie mandagumą. Šiam darbui mokytojai pakilo, pastebėjė blogus polinkius jaunimo tarpe. Bendraudami su jaunimu, mokytojai nutarė ir spektaklį pastatyti. Šią idėją labai palaikė J.Šeštokas, P.Petkūnas, E.Urbonaitė, T.Daubaraitė ir kt. Kartu jie organizuodavo procesijas, o tam tikslui įgijo vėliavą ir didžiuli 53 kamuoliukų, ištiekintų iš epušės, rožančių.

1926 m. į Reškutėnus atvyko lenkų mo-

kytoja Nalivaikytė. Nors tai buvo grėsmė kaimo lietuviškumui, N.Jasiulionis nusprenādė, kad mandagumas reikalauja ją aplankytį, nes lietuvius lenkai vadino "chamais", sakydavo, kad jų gomuriai juodi. Pokalbio metu atvykėlė pareiškė, kad N.Jasiulionis privalas jai "atiduoti" pusę vaku. Mokytojas galėjo atsakyti tik tiek, kad jei tėvai jam vaikus patikėjo, jis privalas juos mokyti. Nesutarusi nei su mokytoju, nei su seniūnu, nei su tėvais, pradėjo vaikus vilioti dovanomis - žadėjo duoti gražių rūbelių. I lenkų mokyklą savanoriškai vaikų užrašė tik Daubaras ir vieną iš vaikų - dukrą Marytę - Joną išsiuntė G.Stankevičius. Bet pastaroji pasipriešino tėvų valiai ir toliau lankė lietuvių mokyklą. Mokytoja Nalivaikytė nenurimo, raše skundus valsčiaus viršaičiui ir, kadangi lietuvių mokyklos inventorius buvo perimtas iš rusų, viršaičio nurodymu buvo atiduotas jai. Tuščioje - net be suolių - mokykloje susirinkęs tėvų komitetas galvojo, ką darysti. Seniūnas liepė tėvams atnešti po lentą, o V.Petkūnas su sūnumis ėmė daryti suolus, dalį inventorius paskolino Švenčionių "Ryto" mokykla, o jį atvežė patys tėvai. Lenkų mokytoja, sužinojusi, kad lietuvių mokykla vėl pilnai aprūpinta, neišlaikė ir atėjusi Jon - prie vaikų, pakeltu tonu liejo savo neapykantą, vadino pašiventusį mokytoją agitatoriumi ir t.t. Iškalbus mokytojas jai ramiai priminė, kad jis čia jau 4-eri metai, o panelė ką tik atvykusi, tad agitatoriais reikyt vadinti kitus asmenis. Po savaitės iš Švenčionių atvažiavo lenkų vizitorius Šimanskis. Patikrinęs vaikų žinias,

liepė padaryti pertraukėlę. Tikrinimo pasekoje pasirodė, kad mokiniai žinios jį patenkino, o mokytoja išvyko į kitą kaimą prie Ceikiinių ir išsivežė visą mokyklos inventorių.

1927-28 m.m. ir 1928-29 m.m. iš lenkų ponų valdžios dideliu trukdymu nebuvo.

Atėjo 1929-30 mokslo metai. Mokytojui ir reškutėniškiams tai buvo liūdnai metai, nes N.Jasiulionui Švenčionių lenkų mokyklų inspektorius nedavė leidimo mokytojauti. Atsiuntė lenkų mokytojų Jarmalą, bet ir tuomet vietiniai gyventojai vaikus ne lenkų mokyklon siuntė, bet dvi savaites 25-30 žmonių tėvų delegacija eidavo 12 km į Švenčionis prašyt, kad leistų mokytojaut senajam mokytojui. Nors valdžia ir sutiko patenkinti prašymą, bet... lietuviškai mokyklai buvo atiduoti tik I-II skyrius, o lapkričio 15 d. atėjo policija ir pranešė, kad nuo šios dienos N.Jasiulionui draudžiama čia mokytojauti. Pagiedojo "Marija, Marija...", kaimas verkdamas išsiskyrė su per 7 metus jiems tiek daug davusiu mokytoju...

Visą tą septynetą metų vos užėjus į valsčių, paštą, policijon, inspektoriatą, mokytojui buvo primenama, kad Lietuvėlė tokia maža - neturi savo druskos, geležies ir kt. iškašenų - ilgai neišsilaiškys, vis vien turės su Lenkija susijungti. Buvo aiškinama, kad jis geras pedagogas, bet, laikydamas "Ryto" draugijos, ilgai nedirbs, nerastas sau vietas ir ateities...

Lietuvybės judėjimą susilpnino ir patriarcho J.Basanavičiaus mirtis (1927 02 16). Stovėdamas prie jo karsto, mokytojas N.Jasiulionis prisiminė profesoriaus žo-

džius: "Mokytojai, mes statome didelį tautos pastatą ir kad jis negriūtų, mums reikalinga daug stiprių piliorių". Tų pat metų spalio 4-5 retorsijos metu į Lukškių kalėjimą buvo pasodinti dešimtys lietuvių intelligentų. Ilgiausiai kalėjime sėdėjo Kaltanėnų klebonas kun. A.Mikaila ir Gervėčių kun. A.Jakovonis, kaledė kun. A.Kraujalis, Čibiras, Taškūnas, mokytojai P.Vaitulionis, B.Leškevičius ir daugybė kitų. Kai Kaltanėnai liko be kuno, remiančio lietuviybės judėjimą, mokytojas N.Jasiulionis rasti memorialus Lietuvos valdžiai, rinko gyventojų parašus, buvo už tai tardomas. 1927 m. gruodžio 30 d. prasidejo III lietuvių mokytojų sajungos metinis narių suvažiavimas. Jo rezoliucijose buvo skelbiama, kad Rytų Lietuvos lietuviams, kaip ir kiekvienai kita tautai, priklauso visos teisės savo kultūrą ugdyti ir tautines ypatybes plėsti. Ir čia N.Jasiulionis buvo aktyvus dalyvis.

Pašalintas iš Reškutėnų, mokytojas įgai ieškojo darbo. Lenkų valdžia visaip trukdė - patvirtina mokytoją, bet neduoda kocesijų (patalpų ir t.t.). Savo pedagoginę veiklą jis tėsė Ašmenoje ir daugelyje kitų lenkų priespaudų kentėjusių vietovių. Kai kurie reškutėniškiai taip pat nukentėjo dėl kovos už lietuvišką mokyklą - G.Kazakevičius, A.Urbonas, G.Martinkėnas, I.Juodagalvis su žmona bei kt. Jie buvo Švenčionių saugumo organų tardomi ir mušami. Lenkai pašiepiamai Reškutėnus vadino "Drugi Kowno".

PAPILIAKALNÉS KAIMO KRONIKOS

Aukštaitijos nacionaliniame parke gyventojo žmonės nepaliauja stebinti savo kūrybingumu. Vieni groja, kiti kuria muziejus, tręti eiles kuria, audžia, smuikus doro.

Anksčiau Leonas Šidla rašydavo nuostabiai autentiškus atsiminimus apie Papiliakalnės kaimo buitį, išročius, apie tai, kad A.Smetona niekada pats nesodino ąžuolo ant Ginučių piliakalnio į ANP leidinį "Ladakalnis". Pavasarėjant pasidžiaugėme dar vienu jo talentu – Leonas Šidla, Papiliakalnės kaimo vaikas, išleido knygelę "Kalinėnai".

Kur gi ta Papiliakalnė? Daugelis mūsų, panorėjė užkopti į Lada- kalnį, savo automobilius paliekame jo papédėje. Kaip tik iš ten, kiek pasisukoje, pamatoje pakalnėj žalumoje skendintį stogą. Gal ir ne vienas pagalvoja – na ir pasisekė – tokioj vietelėj įsikürė!.. Bet retas žino, kad tai

Papiliakalnės kaimo trobesys, kad šio namo gyventojai norėdami išlikti po šia saule iškenčėjo didžiausias kančias – net kojos pirštą jo gospadoriui teko nusirksti, kad į rekrūtus nepaimtų... Siame name augo ir 1927 m. gimė Leonas Šidla. Gabus ir imlus vaikas. Jo vaikystėje taip pat be galio sunki – prabėgė lakstant paskui bandą. Atgaiva buvo šio krašto senolių pasakojimai, pamokymai, prisiminimai. Tai gilai įsirėžė mažojo Leono atmintin. P. L.Šidla galime vadinti ir Aukštaitijos nacionalinio parko signataru. Savo gamtos moksly diplominių darbų jis ruošė apie šiu teritorijų auga-

lus. Jo vertintojų Iva- nauskienę sužavėjo ne tik pats diplominis darbas, bet ir aprašomas apylinkės. Tuo pat metu žinomas gamtininkas Bergas jau kūrė nacionalinio parko vizijas, tad įkvėptas L.Šidlos darbo, vertintojas aplankė šias vietoves. Bergas buvo bene pirmasis, kuris užlipės ant Lada- kalnio išsakė mintį, kad tai Lietuvos Šveicarija. Vėliau L.Šidlai su šiuo mokslininku teko dirbti kaip kolegoms. Palanku buvo ir tai, kad Č.Kudaba – geomorfologijos specialistas – taip pat buvo nuo šių kraštų ir palaikė idėją būtent čia įkurti nacionalinį parką. L.Šidla porą metų dirbo mūsų Parke tikėdamasis, kaip buvo žadėta, čia pamatyti mokslo tiriama jo pobūdžio įstaigą. Deja... jis net priedo už mokslinį laipsnį negaudavo... tad vėl grįžo į Vilnių, į Botanikos institutą ir iš ten kiek galėdamas padėjo Parkui. L.Šidlai teko laimė bendrauti su garsiais istorikais Tyla, Bulota. Lankydamiesi Papiliakalnėj jie daug kalbėdavo apie istoriją. Vieni profesionaliai, kiti emocionaliai. Didieji istorikai sakė, kad šiam kaimeliui teko pergyventi beveik visus Lietuvoje vykusių kataklizmus ir siūlė p. Leonui jo gyvenimo buities vaizdais iliustruoti, aprašyti šio krašto istoriją.

"Kalinėnuose" mes skaitome eiliuotą šio krašto istoriją. Kaip pats autorius sako – pradžioj viską užrašęs proza, bet eiliuojant visa tai nupasakoti galima glausčiau, koncentruočiau, skaitytojui taip lengviau skaityti ir susipažinti su šio kraš-

to istorija. Knygoje autorius labai atviras ir videntas – net baigtį mokslai duoda apie savę žinoti: skaitydami apie šių žemų atsiradimą dažnai sutiksime mokslinių terminų – silūras, reljefas, morena ir t.t., bet šalia ir žodžiai "ivysko gamtos kliedėjimas", daug ir kientesnių tarmiškų žodėlycių. Beje, tam "kliedėjimui" ir turime būti dėkingi už nuostabias ANP apylinkes. Toliau pasakojama šių žemų, Papiliakalnės kaimo istorija. Tiksliau, ji ne pasakojama, o apdainuojama. Regis, lyg paskutinis Lietuvos dainius kalba į mus. Jo istorijos siekia kryžioką, prancūzų, kaizerio laikus, partizaninius karus, žemės dalybas... Nėra šventų ir išaukštintų, nėra sutryptų. Visa laiko tėkmės nuplauta ir į vietas sustatyta... Visa, kas sakoma, sukasi apie žmogų, vargus ir gyvenusį šioje žemėje. Iš paprasto žemės dirbėjo varpiņės, jo buities varguose paskendusios pozicijos vertinama viskas, kas vyksta aplinkui. Niekas neteisiamas, niekas nepasmerkia-

mas, niekas neišteisina... Ėjo karai, lydimi kariaujančiųjų patyčių, keitėsi valdžios, formuodamos savus ir atsiųsdamos svetimus ponus. O savo vargus kiekvienam reikėjo atvargti pačiam. Ir vargo jie visi savaip – vieni nepajégdami nieko keisti gyveno pasiūties balana, kiti, norėdami išlikti, pristaikė prie valdžios normų, ne iš gero gyvenimo, o iš noro išgyventi parsidavę, prigimdė kitataucių, išlėkė užsienin... Skaudžiai ir gal kiek neįprastai skamba partizaninio karo aidai. Skaitant regis, kad vienas tas pasaulio bruzdesys ējo ir eina per žmogų vis stengdamasis jį sutrypti, bet žmogus... lieka... jis turi išlikti šioj nederlio, kaltvotoj žemėj, į kurią jį padėjo Dievas... Skaitydamas pergyveni pasaulio chaosą ir netrikdomą šio krašto žmogaus rimių, stoiškumą.

Savo eiliavimą autorius pats juokaudamas vadina "baltuoju". Neskubėkite teisti. Dainiams, sugebančiams metraštinko tikslumu apdainuoti gimto krašto praeitį,

daug kas atleistina – ypač techniniai ne-sklandumai. L.Šidlos knyga "Kalinėnai" išleista labai mažu – 400 egz. tiražu. Tai jo artimųjų lėšomis paremtas leidinys. Gal todėl pirmiausia savo skaitytojais jis norėtų matyti žemiečius, jų vaikus ir vaikaičius, kad ir jie sužinotų viską apie gimtinę, kad patys sugerbėtų tai perduoti kitoms kartoms. O gal ji taps suvenyru į rajoną atvykstantiems? Juk viskas ir gretimose žemėse panašiai vyko...

Jau gegužės mėnesį šią knygą visi pageidaujantys galės išsigyti ANP direkcijoje, kituose parko lankytinuose objektuose. Na, o linkmeniškiai, besruošiantys per Mindaugo karūnavimo dieną užkopti ant Ginučių piliakalnio, visą savo meninę programą gali paremti šios knygos tektais. Šio Papiliakalnės kaimo (matomo ir iš ten) gyvenimo pavyzdžiu valstybė kūrėsi ir degradavo, kilo ir krito... Tai buvo vakar, tai tebesitęsia.

ANP kultūrologė
D.Savickaitė

SENOVĖS BITININKYSTĖS MUZIEJUJE NUOTAIKA KASDIEN ŠVENTIŠKA

Yra muziejus Lietuvoj.

*Prie Tauragno upelio,
Stripeikių kaimo gūdumoje,
Iškielės ant kalnelio.*

*Kalvotas kraštas, čia miškai,
Išlikusios sodybos.
Anupro Bikaus pastatai,
Idvasinti kūryba..*

*Muziejus bičių, avilių,
Mūs bitininkų proto.
Šviesus tikėjimas Dievui –
Praamžium pavaizduota.*

*Darbuojas bitės amžinai
Per vasaras žiedynuos,
O bitininkai kaip tranai
Tik kopija saldumynus.*

*Tokiu Babilas tarp Dievų –
Smaguriu pavaizduotas.
Tranų globėjas iš tiesų
Dar buvęs ir gauruotas.*

*Bites globojusi šventai
Nežemiška Austėja,
Vadinta deive ir tikrai
Labiausiai ją mylėjom.*

*Senolių aukuras yra,
Mergaitė – Vaidilutė,
Kukli Austėjos šventykla,
Aukojuimui duobutė,*

*Seniai seniai jau ikalta
Akmenų viršuj, kur drąsiai
Aukojo krivai su malda
Ir šaukėsi vis dvių.*

*Akmuo aukojuimams isai
Nuo amžių liko tvirtas.
Keistai pateko jis čionai
Muziejų jau priskirtas.*

*Didi dalelė Lietuvos,
Tikėjimas čia mūsų
Tėvų ir protėvių kartos –
Lietuvių, skalvių, prūsų.*

*Yra įamžinta čionai
Idvasinta senovė:
Šią mislę mena qžuolai –
Skulptūros, kurios stovi.*

*Legendos, mitai praeities
Byloja amžinybę –
Slapčiausią būti ateities,
Kur rasime ramybę.*

*Žinotą paslapčių mirties,
Išsaugotą mūs kriūtį,
Aukas Praamžiui iš širdies
Ir Dvasioms didžiaviriyu.*

*Senolių kuždesi šventai
Čia girdime po kojom:
Tikėkit Dievu amžinai, -
Net Žemė pakartoja.*

*Yra muziejus Lietuvoj –
Kampelis Aukštaitijoje,
Kur dūzgiant bitėms tylumo
Tikėjimas atgyja.*

*Ugnis liepsnoja aukure –
Ją kursto Vaidilutė.
Dažnai praeina jai greta
Austėja – tai Birutė.*

*Vaizduoja Krivį čia dažnai
Bronislovas, jaurietis,
Krivulę nešas ir giliai
Tikėjimą nušviečia.*

*Kiriu prie aukuro tvirtai
Kaladę qžuolinę
Vis skaldo Albertas nūnai,
Senovę prisiminęs.*

*Arba su Kriviu jau kartu
Bites apžiūrinėja,
Paruko dūmais qžuolų
Ir medų kopinėja.*

*Prie stalo gidė. Tai Rita.
Lankytinos sutinka
Ir savo šypseną švelnia
Vaidina, kas patinka.*

*O Ritai bėga iš paskos
Dukrele "vaidilutė".
Kiek metų jai? Nesužinot,
Užaugus. Dar ji mažutė.*

*Kasmet per vasaras čionai
Ekskursijos važiuoja,
Moksleivių išlipa būriai,
Linksmai fotografuoja.*

*Greičiausiai bėga pirmesni
Prie bičių, prie upelio,
Kas nori augti stipresni
Ridenas nuo kalnelio.*

*Po to vis plodami karštai,
Banguodami siūbuoja –
Bites tai sveikina šiltai,
Dievams jų uždainuoja.*

*Palieka dainos amžinai
Jų Sieloj įrašyto,
Tai krivis žino ir dažnai
Juos stengias paprašyti.*

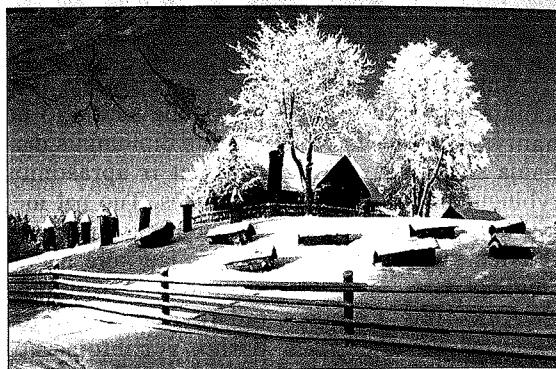
*Dainuot galingai ir švelniai,
Idvasinti muziejų
Dainų melodijoj, garsuos
Gyvenant tobulėjam.*

*Taip sukas vasarų kaita,
šeštadieniais ateina,
Padvelkia vakaro vėsa,
Gyvenimas vėl mainos.*

*Prie vartų sklinda šurmulyys –
Vestuvės tai, jaunieji.
Pirmiausiai išlipa piršlys
Ir skuba į muziejų.*

*Jaunujų norus išsakyti,
Pavaikšiot po muziejų
Ir žodžiu Krivio išklausyti,
Kaip motinos – Austėjos.*

VOLUNGE

*Prie vartų koriu nešina
Su Kriviu ten Austėja
Jaunuosis laimina malda,
Medium juos pamylėjus.*

*Yra muziejus Lietuvoj –
Kampelis Aukštaitijoje,
Kur dūzgiant bitėms tylumo
Mes Sieloje atgyjam.*

*Nauja vėl vasara ateis,
Pakvibusi muziejų
Medium ir žydičiais žiedais
Lankytu ar žadėjai?*

*Laivais atplaukit ežerais,
Važiuokite mašinom.
Muziejus laukia. Isileis.
Ne vieną pavaisinam.*

*Būriais ateikite pėsti
Per mišką nuo Ginučių.
Šeimom. Už rankų vedini
Kartu ir su vaikučiais.*

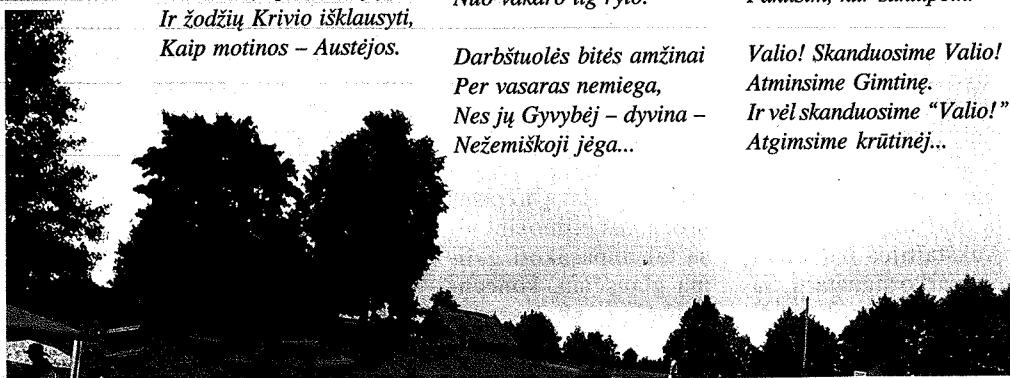
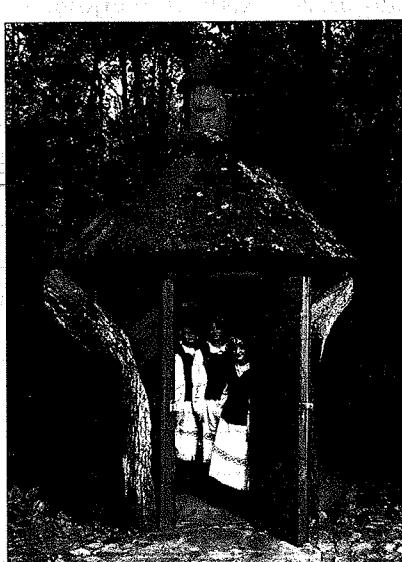
*Mintis jau Sąmonėj šventai
I dešinę nukreipę,
Nes mūsų Sielų dešinėj
Blogybės nebeveikia.*

*Ten Gérис. Meilė visada
Nuo amžių jau gyvena,
Ten glūdi dieviško pradžia –
Kvietimas išs ten mano.*

*Kartu suėjė artimi
Galingai uždainuosis,
Pamilę gyva širdimi
Karštai pasibūciuosim.*

*Iškélę taurėse midaus,
Priglausime prie lūpų,
Šviesa, tikėjimas mus glaus
Pakilsim, kur sukluop.*

*Valio! Skanduoseime Valio!
Atminsim Gimtinę.
Ir vėl skanduoseime "Valio!"
Atgimsime krūtinėj...*

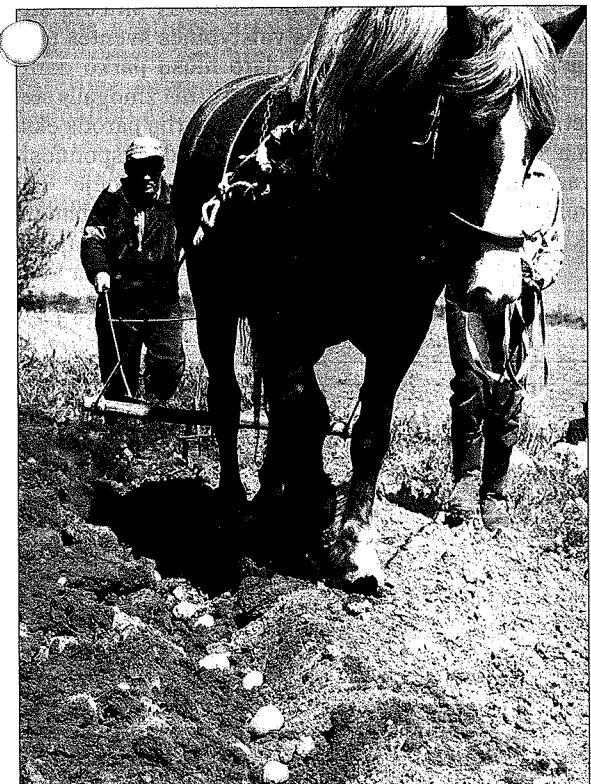
KAIMO KRONIKOS

ARKLIA VAGIAI

VOLUNGE

Papasakot norėjau jūsų žiniai
Apie senus česus valdžios carų,
Kai šioj epochoje dvarų,
Kada gyventi buvo vien vargai,
Bet buvo laikomi žirgai.
Kaip žmonės sako čia, kumeliai staininai.
Stainiai, buvo vadinas, žirgai kumeliui
Laikyt skirtas tvartas.
Ir ne šieno, o avižom jis būdavo pašertas.
Jis būdavo gospadoriaus pažiba,
Nes pagal kumelį žmonės spręsdavo,
Ko jo gospadarius vertas.
Žirgai čia buvo laikomi
ne žemei arti ar aketi,
Jie buvo laikomi, kad savo honorą
Sviete kermošiuje parodyt, lenktynių eiti,
Arba smagiai, kaip sakoma
"su vėjeliu", pasivažinėti.

Tad Linkmenyse, Tauragnuose, Kirdeikiuose,
Arba kokioj nors parapijoj kitoj
Nušvidavo pasigérējimas veiduos,
Kai vykstančiuos čia atlaiduos
Pravilpdavo kumelio pakinkytą lineika
Dulkančiu keliu su vėjeliu.
Arba žiemos metu per rūkstančias
Sniego pusnis
Pralédkavo kumelys pakinkytas važeliu,
Kuriam su žmona ar dukra
Sédėdavo koks ušočius
Visos apylinkės bagočius.
O kildavo dėl to šis šumas,
Nes vertinamas aptariamas būdavo
Šio gospadoriaus kumelio gražumas,
Jojo galvos nešimas, jos iškėlimas,
Jojo kojų į priekį išmetimas.
Taigi smulkmenikai aptariama buvo,
Ko kumelys is vertas?

Netgi šieno ar avižom jis pašertas.
Kildavo ginčas net skambėdavo laukas,
Kai būdavo aptariamas
kokio nors kumelio plaukas.
Nes vienas sako: "Kumelys šis béras",
O kitas ginčytis išdris,
Kad šitas kumelys ne béras, o juodberys.
Bet ginčai baigias,
nes vyrai rimtų kalbų imas –
Nes aptariamas čésais
tais šių kumelio vogimas.
O reikia čia pridurt tokias navynas,
Kad čésais tais kumelai būdavo vagiami,
Kaip vagiamos dabar mainos.
Tad norisi papasakot apie kovas
Su arkliavagiai, kokios jos būdavo,
Kaip žmonės vargdavo dėl to,
O kartais net ir žūdavo...
Ir štai siaučia pūga, žiema gili.
Naktis. Pirkioj nakvot tu negali,
Nes esi samdinys, kaip sako bernas,
O kitaip tariant gospadoriaus tarnas.
O služba ši ipareigoja –
Gospadarius tave iš pirkios "išjoja".
Kumelį nuo vagių tu turi saugot,
Į tvartą – stainių eiti kartu su juo miegot.
Taigi, čia aptariamo
berno vardas buvo Lūšas
Jisai nebuvo koks nors glušas,
Mėgo tarnybą uždaboti,
Bet mėgo į pamandravoti.
Iš pirkios išguitas miegoti eit į stainių
Prieš tai pas kaimynų mergas jis užeina.
Mergom jis sako, kad miegot į tvartą eina.
Jis bando čia paštukavoti –
Kviečia mergas su juo į tvartą eit miegoti.
Jam mergos saké, kad neverta
Eit miegoti jam į tvartą.
Net patala jos jam paklojo –
Jų lovoje jų pernakvot viliojo.
Pasiutės bernas buvo šitas Lūšas.
Tad švariai paklotoje mergų lovoje
su degutu išteptais čebatais
Jų pataluos išsivoliojo.
Tad reikia pagalvoti, koks po to
Turėjo kilti triukšmas šumas,
Kai mergos rado degutu išteptą
Pūkų kaldrą, kai šitaip buvo
Apmoketas jų
meilinimosi malonumas.
Pareiga šiam Lūšui
buvo aukščiau viso
Todel pas tas mergas
kaimynas nakvot neišdriso.
Taigi pas mergas Lūšas
dar ilgokai pasédėjo,
Galop paėmės šautuvą ir sunj
Pas kumelį į stainių
jis miegot nuėjo.
Stainios duris prancūziška spyna
Iš vidaus jis užrakino,
O kojas kumelio
geležiniais pančiais surakino.
Ir tai vos spėjo bluostą jis sudėti,
Jo šuo pradėjo čiaudėti, judėti,

O kumelys pradėjo prunkšti,
Taip pat ir šuo pradėjo unksti.
Lūšas galvoja, kas čia daros?
Išties čia abrozas negeras.
Ir štai nuo laužtuvo
stainios durys subraškejo,
Spyna gera, o durys stiprios.
Pabandės kartą ir dar kartą
Išlaužti jų laužikas šis nesugebėjo.
Girdėjos žingsniai, nes laužikas
Nuo durų pasišalino, nuejo...
Ir štai į stainios langelį
Kažkas gal degtuku,
o gal liktarna ēmė švesti.
Čia Lūšas mato,
kad reikalai jo darosi riesti,
Nes arkliavagiai į kampą gali jį užspirti.
Arkliavagiai gali išdristi
I stainią per langelį lysti.
Tad Lūšas baimę nugalejės,
Sukaupęs visą sylą,
Atlažęs savo skiltuvinio šautuvo kuroką
I apšviestą langelį pilą...
Pakvimpa paraku. Iš šautuvo
Vamzdžio išlėkę pakulos rūksta svyla.
Ir Lūšui kaip akmuo nuo
Krūtinės nusirita nukrinta...
Kuo baigsis šitas jojo šūvis
Jis padabot sumoja.
Tad prie langelio šliaužia jis, priropoja
Ir mato, kad lauke už langelio žmogus guli.
Nušoviau, - pagalvojo jis, ivykdižiau tai,
Kas man kaip sargui priguli.
Taigi jis mato – žmogus guli tyso
Ir štai iš kažkur atsiradęs žmogus kitas
Prie gulinčio prieit išdriso.
Jis bando gulinči patempt pakelt
Ir pastatyti jį ant kojų.
O gulintis be jo pagalbos staiga atsistoja.
Tad Lūšas buvo baisiai nusigandęs,
Galvojo, kad abu vagiai vėl tvartą puls.
Kad netrukdyt jiemis pavogti arklį
Užmuš jie jį arba apkuls.
Taigi iš strioko buvo išėjęs jis iš veido,
Tad didis džiaugsmas suėmė Lūšą,
Kai jis pamatė, kad abu vagys
Nuo tvarto bėgti šlaitu pasileido.
Kai vagys šie šlaitu žemyn
Nuo stainios nusirito
Buvo dar labai gili naktis,
Labai toli dar buvo ligi ryto.
Lūšas per naktį tvarte prasėdėjęs,
Nemigęs buvo jis,
nei akių bluosto nesudėjęs
Nekantriai laukė ryto.
Ir jo sulaukė pagaliau.
Dangus rytuos jau šiek tiek švito.
Sulaukus ryto, išeiti į lauką
Buvo didis Lūšo noras.
Tiktai ne pažvalgyt ir nustatyti,
Koksai po šios nakties lauke yr oras.
Jo noras buvo čia išties
Pasekti pėdsakais vagies.
Norėjosi jam nustatyti,
(nukelta į 10 psl.)

(atkelta iš 9 psl.)

Iš kur atėjo, dingo kur
"Svečiai" šie neprasyti?

Tad vos praaus rytui,

Lūšas pas gaspadorių skuodžia,

Ir apie įvykį nakties

Jam pasakoja, pasiguodžia.

O gaspadoriui ilgai aiškint

Apie tai nereikėjo,

Jisai su Lūšu apžiūrėt

Šio įvykio skubėjo.

Kada abu jie atskubėjo

Ant ūkojo ezero šlaito

Jie rado pédsakus, kad čia

Su sibirskais vailokais eita.

Taigi šis pédsakas, kurį jie rado

Jų mintis į Rusiją veda...

O toliau jie mato – vėl monos:

Vietomis sniegas geltonas.

Čia gaspadorius Lūšui sako,

Kad vaizdas prie akis jam stojo:

- Tu Lūšai, jeigu vagi peršovei,

Tai šis vagis buvo kitojus.

O atradimas čia ne naujas,

Nes, žiria, kitaicų yr geltonas kraujas.

Bet kai žvilgsnis gilesnis

Į šitą kraują buvo sviestas

Paaikėjo, kad vagies

iš strioko paprasčiausia

Šlaitas buvo geltonai aptriestas.

O kai vėliau gaspadorius su Lūšu

Tvarto langeli, į kurį Lūšas turėjo

Šauti, nuodugniai apžiūrėjo,

Paaikėjo, kad nei nušaut, nei

Sužeist Lūšas vagies negalejo,

Nes jo šautuvo šratai tvarto

Langelio adverijon suėjo.

Jiems besekant sledais

Visai išaušo rytas.

Čia jie pamatė, kad pakrūmėje

Prie ezero salelės

vagių arklys buvo pastatytas.

Stebint arklio kanopom iškastą sniegą,

Buvo galima spresti

– vagių arklys gerai pabėga.

Be to buvo galima spresti,

Kad jų arklys daug ko vertas,

Taip pat gerai prižiūrimas

Sprendžiant iš pabirų jis buvo

Geru šienu pašertas.

O toliau pédsakai dingsta,

Viskas kaip nušluota,

Nes kelias užpustytas.

Neaišku, kuria kryptimi

vagių šiu nuvažiuota?

Tačiau čia pasakyti maga,

Kad kumelius ir arklius vogdavo

Ruskiai kolonistai iš Obelų Rago.

Šiu vagių pavogti kumeliai ir arkliai

Nujoti nuvažiuoti

Dažniausiai būdavo

Į Baltarusiją parduoti.

Tad toliau Obelų Rago

Vagių jau niekas nesivijo,

Nes aišku buvo, kad arkliai jų iškeliavo

Į Baltają Rosiją...

O štai Kulinių kaimo Užuolių miške

Piemenu buvo aptikta

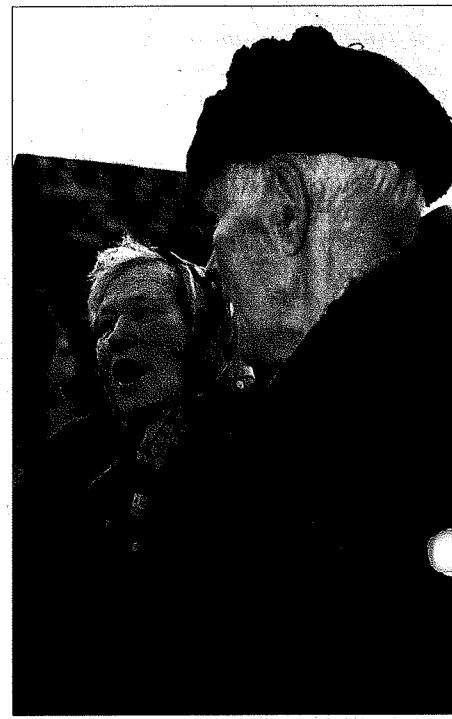
Medžio šaknų į žemės paviršių iškelta

TRIJŲ MEILIŲ SAVAITĖ ANP

Sunku organizuoti savo veiklą, kai saaitėje trijų meilių dienos: Užgavėnės – meilė etnografijai ir senajai tautos kultūrai, šv. Valentino – meilė savo artimam, meilė grožiui ir gériui; Vasario 16-oji – meilė Tėvynei.

Savaiteis pradžia siūlė daug įdomaus. Reškutėnų mokyklon rinkosi pedagogai į seminarą apie Užgavėnių papročius. Mes ten vykome kaip kviestieji svečiai. Šalia to, kad norėjome pasidžiaugti gražiomis šios mokyklos tradicijomis, tikėjomės pasikalbėti ir su šio kaimo bendruomenės vyresniaisiais, ANP archyvui paruošti videojuostą, pasakojančią apie šio krašto Užgavėnių tradicijas. Ir nenusivylėme. Vyresnioji karta savo dainas puikiai derino su mažųjų gebėjimu perimti senasias tradicijas. Išvarę žiemą turėjome puikią progą pasikalbėti su senoliais. Jie kuo gražiausiai pasakoja, kaip uliodavo po kiemus dar 1935 m., kaip Užgavėnės baigdavosi viso kaimo šokiais ir... būtinai iki dyvilkatos. Po to – ramybė. Pasirodo, kad visą dieną valgę riebų ir sotų maistą, ją pabaigdavo tiršta sriuba – truputį lengvesniu maistu – ir pradėdavo ruoštis pasninkui. Reškutėnų senolės sako, kad jų Užgavėnės nuo žemaitiškų skiriasi tik tuo, kad ten blynus iš raugintos tešlos kepa... Po pietų bildėjome į kitą Aukštaitijos nacionalinio parko pusę – jau Utenos rajone – Vyžius. Šio kaimo senuviai kasmet susirenka būrin per Užgavėnės. Ne galėjome visiškai pasiduoti energingiemis šio krašto užgavénininkams, nes ir čia norėjome juosteje užfiksuoti kaimo žmonių pamastymus apie gyvenimą, pavasarį, Užgavėnės, darbus. Ne taip jau lengva šiaisiai laikais vyresniesiems krūvon susibėgti.

Bene įdomiausias buvo ponios Šimkūnėnės pasakojimas apie vyro gamintas smukles, užkalbėjimai nuo rožės ir nužiūrėjimo. Graudu buvo klausyti apie etnografaus "paskolintus" ir dingusius a.a. vyro piešinius. Tą dieną nesinorėjo pavasarinių džiugesio maišyti su skaudžiais rezistenčiniais prisiminimais, - tam bus kita diena. Be galo žavi šio krašto moterys – marčios. Nepaliauji galvoti – iš kur tiek jėgos žmogui duota – daina veja dainą, ratelis

ratelį – net nepajunti kaip atitrepsti "Serbentėlę". O jau patiekalų gausumas, o jau žuvų "kugelio" skanumas... ir visa tai lauke, ant nukeltų kluono durų šalia linksmai pleškančio laužo, ką tik prarijusio pasaulio blogi – Morė. Šaunu, kad Minčios girininkijos girininkė ir jos paduotojos suranda laiko ne tik paskanti žmones susiburti, bet ir patys kartu su jais pabūti.

Neramu buvo laukti vasario 14-osios. Mes, kaip valstybinės įstaigos tarnautojai, norėjome parodyti, kad turime kuo pradžiuginti Lietuvos piliečių širdis artejančios valstybinės šventės paga, kad tai, ką daro mūsų parko daininkė I. Šimonienė, skatina žmogaus sieļą domėtis grožiu. Jos darbų parodą eksponavome (ir iki kovo 3 d. eksponuose) VšĮ Turizmo centro kavinėje "Palūšė" Ignalinoje. Buvo šiek tiek baugu, kai sužinojome, jog kavinukė nepajégia sutalpinti visų pageidaujančių čia atslankysti. Po parodos pristatymo gitara (nukelta į 11 psl.)

Žmogaus griaūčiai ir kaukolė.

Mums piemenims šis radinys

Sukélé šiurpą, mus sudrebino,

Tačiau jis mūsų gaspadorių nenustebino.

Jie sakė, kad čia nieko nuostabaus

Tai esanti jų kadaise po kelmu pakišo

Obelų Rago arkliavagio kaulai ir kaukolė.

Ne kartą jis Kūlinių kaime vogės arklius jų,

Bet vieną kartą papuołė...

Taigi arklių ir kumelių vogimo istorijos

Ne sykį iš kartos į kartą

Buvo pasakojamos ir su siaubu ir smagiai,

Kaip arklius ir kumelius vogdavo

Obelų Rago ruskiai kolonistai,

Taip vadinaudži – arkliavagiai.

Dar ir šiandien Obelų Rago

Gyventojui rusui tūlas pasakyti išdris:

- Jeigu esi ruskis iš Obelų Rago

Vadinasi tu – arkliavagys.

Kurokas – šautuvo gaidukas

Kitojas – kinas

Adverija – stakta

Dr. Leonas Šidla

2002 Arklio metai, sausis

(atkelta iš 10 psl.)
 skambino ANP informacinių centro vedėjas L.Stanaitis, i pozijos ir muzikos pasauly lydėjo malonus I.Gruodienės balsas, beje, padėjės atrasti ir užsislėpusi G.Čepulio – gitaristo talentą. Višą tą vakarą buvo sugrįžtama prie Valentino dienos temos. Bene gražiausiai visas tris "meiles" savo kalboje apjungė vakaro svečias pasakęs, jog, kai esi sotus po Užgavėnių gali daugiau dėmesio skirti moteriai ir mylėti Tėvynę... Svečiai skaitė eiliuotus ditti rambus ANP dailininkui I.Šimonienai, sveikino ją su artėjančiu gimtadienių; žavėjosi bene universaliausios rajono moters – keturių vaikų mamos, ūkininkų sąjungos pirmininkės, lyrikės, muzikantės, dainininkės I.Gruodienės talentu; džiaugėsi gražiai jau 38 metus kartu leidžiančia Kaminskų šeima. Visi vieningai sutiko, kad graži ši šventė ir kad matyti vienam kitą reikia ne vieną dieną metuose... Malonu buvo suprasti, kad nors tą dieną sugebejome užpildyti nišą gyvenusių žmonių, norėjime susiburti ir pasidalinti džiaugsmu.

Kiek liūdniai éjos i su paroda ANP informaciniame centre, nes numatyta eksponuoti fotodarbų paroda, apkeliavusi Seimą, Vyriausybę užsibuvu Ap linkos ministerijoje, tad teko pasitenkinti senesniais fotodarbais. Bet mūsų švenčių lankytojus patikino me, kad atvešime ją arčiau. Kovo 11-ają ją žadama pradéti eksponuoti toje pačioje VŠ Turizmo centro kavinėje "Palūše" Ignalinos mieste.

ANP kultūrinės veiklos organizatorė
Dalia Savickaitė

Visi esame girdėję smuiką... kaip nuostabiai jo garsai veikia vaizduotę! Regis, kažkur viduje virpą mažutė švieselė ir kviečia gyventi... Ji tai sumažėja lyg liūdėdama, tai ir vėl begaliniai išsiplečia ir sutaiko tave su pasauliu... Regis, kad iš šio mažo stebuklingo instrumento garsas tiesiog veržiasi į laisvę ir išplinta, atsimušdamas į sienas, užpildydamas viską – ausis ir smegenis, sielą ir širdį... O juk tai "tik" virpančio, vi sagalio, gyvo medžio gabalėlis.

O ką manote jūs? Ar smuikas tiesiog medžio gabalas, ar kažkas gyvo, sugebančio teikti mums begalinį malonumą? Kodėl klausiu? Ar jūs žinote, kad ilgai grojant smuiku jis gali "susirgti" ir prarasti "balsą", kad pavasarį ir vasarą smuikas skamba prasciau, žiemą – geriau. Speigejo tembras įgyja metaliskumo, kietumo, šilumoje – minkštumo, pilnumo ir melodingumo.

Smuikai gaminami iš klevo ir eglės medienos. Tik mažutė jo dalis iš alksnio, ievos ir juodmedžio. Senieji meistrai gamindami smuikus išbandė jvairią medieną – kriausės, topilio, beržo, pušies... bet pasirinko būtent klevą ir eglę. Kodėl? Sių dviejų medžių lygi-

TAI JDOMU DAINUOJANČIO SMUIKO PASLAPTIS

namas medienos svarų santykis esant atitinkamam dekū (dangčių arba kitaip styginių instrumentų korpuso dalį, gaminamą iš rezonansinės medienos) pločiui, sudaro optimalaus masės santykį geriausiai sugebantį "pažadinti" supantį orą, t.y. sukelti atitinkamus jo virpesius. Antonijaus Stradivarijaus gamintų smuikų tyrinėjimas parodė, kad geriausiai skamba tie smuikai, kurių lyginamoji eglės masė ir lyginamoji klevo masė sutinka santykį 5:8. Absoliutus viršutinės ir apatinės dekos lyginamojo svorio santykis turi būti 1:2.

Labai svarbu, kad eglės mediena, iš kurios ruošiamasi gaminti smuiką, būtų išlaikyta 30-50 metų. Neatsižvelgus į ši reikalavimą, instrumento mediena greitai (ypač pirmus 10

metų) susėda, susitraukia, keičiasi fizinė-cheminė sudėtis, o tuo pačiu kinta ir instrumento tembras.

Siekiant instrumentą apsaugoti nuo išorės poveikio, temperatūros svyravimų, drėgmės, būtina medieną gruntuoti ir lakuoti. Grantuoti reikia tik minkštomas, elastingomis priemonėmis, kurios netrukdo dekomis laisvai judėti. Tai yra – natūraliomis kaučiuko sultimis (lateksu), bičių klujais (propoliu) ir dar vos keletu gamtoje randamų priemonių. Lakuoti reikia tokiais lakanis, kurių tankumas nėra didesnis nei medienos. Ruošdami lakaną, meistrai dažniausiai naudoja maumedžio ar kadagio dervas. Šias dervas tirpdo spirite arba eteriniuose aliejuose (lavandų, kadagių). Atitinkamais metodais išgaunamas lako skaid-

umas, gilumas. Paskutiniai lako sluoksniai tepami jau pridėjus dažkių, kurie paviršiu iuteikia įdomų kolorą. Nedažytas tradiciškai paliekamas tik kaklelis.

Štai jums ir sumeistautas instrumentas. Įtemptos stygos visas jo detales tarsi sujetą į visumą. Atsiranda muzikantas... ir smuikas palieka savo kūrėją, kad galėtų žmonėms dovanoti savo švelnumą, šilumą ir įkvėpimą.

Aukštaitijos nacionalinio parko kaimų žmonės taip pat darė smuikus. Tik čia jie buvo vadinami smuikėmis. Gal todėl, kad šio instrumento forma ir garsinių galimybių įvairovė kažkuo taip primena moterų... Kaimų meistrai smuikių gamybai atiduodavo daug laiko ir jėgų, bet aukščiau aprašytų sudėtingų technologijų ne naudodavo. Gal todėl, kad kaimo muzikantui buvo keliami mažesni reikalavimai – kad kuokinėj linksma būtų, kad merginoms patiktų... ANP teritorijoje, Ginučiuose gyvena garsus smuikų meistras p.Šuminas, juos puikiai meistraudavo ir jau anapilin iškeliavę Vyžių kaimo gyventojas p.Šimkūnas. Smuikus darydavo ir Rešketėnų meistrai.

Paruošė
Dalia Savickaitė

Pavasarėja... Tuoj pradėsime darbus daržuose, soduose, gatvėse genėsimė medžius. Dau-geliui iš amžių glūdumos kilusį prierašumą augalijai papildo gérėjimosi medžių puošnumu ir žinojimas apie jų ne-ikainojamą naudą, gry-ninant orą, stabdant vė-ją ir slopinant triukšmą. Todėl visai pagrįstai vi-

Medžių genėjimo ABC

džių genėjimo specialis-tai nustatė, kad grubūs genėjimai labai sutrum-pina medžio amžių, pjū-vių vietų, kurių skersmuo 18-20 cm, medžiai nepa-jėgia užgydyti net per 10 metų (per metus užsitrau-kia 0,5-2 cm). Svarbu ži-

langus, perpina elektros ir ryšių oro linijas, truk-do eismui, kelia vėjolau-žos grėsmę, kad medžiai netaptų jūsų geranoriš-kų pastangų ir nežinojimo aukomis, atminkite: 1. Išsaugokite "lyderį" – vieną stiebą su viršune.

ir taip privertus išsikero-ti, prie šio darbo gržiti tenka ne anksčiau kaip po 8-15 metų, o medžio laja išlieka mažai trans-formuota.

Galima ir reikia tai-syti grubiai sužalotų me-džių lajas. Is kiekvieno

po genėjimui išauginto kuokšto tikslinga paliki-tik po 1-2 storiausius ir mažiausiais į šalis išsi-stiebusių bei arčiausiai supjaustytyt šakų kelme-lių išaugusius ūglius. Juos ir iš jų išsišakoju-sias šonines šakeles rei-kiar dar beveik pusiau

sutrumpinti. Jeigu po to dar atsirastų vilkūgių, daugumą jų reikia per 2-3 metus pašalinti. Dide-liai šakų išpjautymo ne-pakenčia beržai, gudo-belės, ievos, kaštonai, šermukšniai ir pušys. Jeigu būtina patrumpin-ti beržo šakas, tai reikia daryti vasario pabaigoje, nes pavasarinių pjū-vių žaizdos "ašaroja". Klevus ir riešutmedžius dėl tos pat priežasties

geriausia geneti sulapo-jus, birželio pradžioje. Liepas, kurių lapai ant-roje vasaros pusėje pra-

deda vysti, būtina "gy-dyti" – pasirūpinti, kad šaknis dengiančios gro-teles būtų ne mažesnės kaip 1,5x1,5 m, dirvos paviršių pavasarį reikia supurenti, patręsti mineralinėmis trąšomis. Lie-pas labai silpnina iš šak-nies kaklelio išaugę vil-kūgiai – juos iškapoti reikia birželio mėnesį.

Žmogaus pranašumo prieš gamtą ir augaliją demonstravimas klestējo 17-18 a. baroko archi-tektūros stiliaus laiko-tariu. Tuomet iš gyvų augalų buvo karpomos arkos, vazos, žvérių fi-gūros. Si kūryba į prae-ties istoriją įėjo topiai-nio meno vardu.

Visuomet reikia minti – juo intensyviau genimas medis, tuo daugiau suželia ataugų ir tuo labiau sutankėja laja. Pirma gerai apgalvo-kime, ko siekiame genē-dami medžius, kūrybin-gai, gaspadoriškai pa-zīrēkime į kiekvieną medį, o tuo pačiu ir ra-cionaliau leiskime mo-kesčių mokėtojų pini-gus medžių priežiūros darbams.

Pagal doc. E.Navio rekomeniacijas paruošė D.Savickaitė

suomenė piktinasi ne-mokšišku medžių genė-jimu. Dažname Lietuvos mieste ir miestelyje ga-lima pamatyti apipaus-tytus ir invalidais pa-verstus medžius, ypač liūdna, kai paliekami styroti tik nuplikinti ka-mienai. Savivaldybių samdyti egzekutoriai ypač siautėjo 1995-1998 m. Iškreiptas genė-jimo technologijos suvo-kimas Lietuvoje paplitlo dėl to, kad dauguma me-džių pasižymi stipria ataugine galia ir net ap-nuogintas kamienas re-tai nudžiusta. Sekant ru-siškaja dekoratyvinės sodininkystės mada, la-jų pašalinimas vadina-mas lajų atjauninimu (redukuavimu). Ši milio-nus kainavusi darbą po 2-3 metų užgožia dar di-desnė ūksmė, vilkūgiais apaugė kamienai.

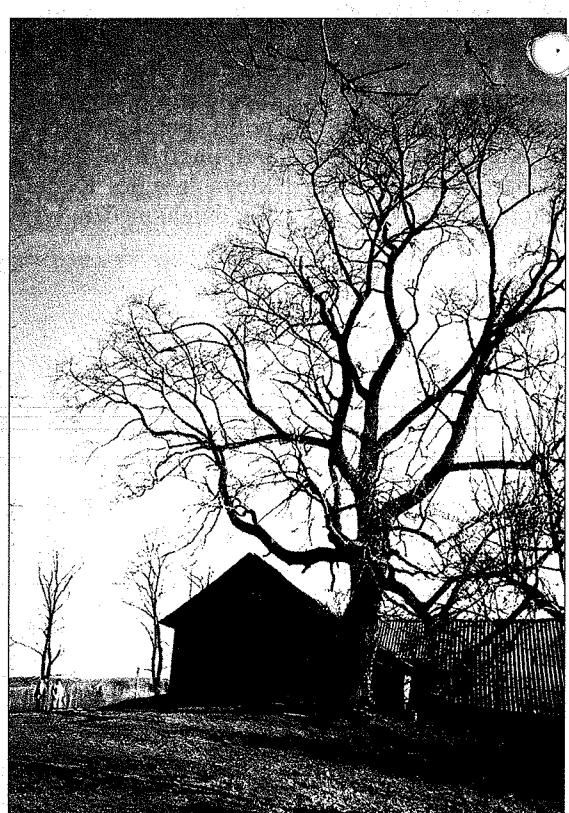
Europa jau seniai at-sisakė tokių šios proble-mos sprendimo metodų, nes puošniausi yra tie medžiai, kurie yra nesu-žaloti ir demonstruoja atitinkamai rūsiai būdin-gus bruožus – intensy-viai apgenetėti jie net ne-zydi! Ten dirbantys me-

noti ir tai, kad ten, kur bu-vo viena šaka, susiformuoja kuokštasis naujų, nes prabunda dešimtys susiformavusių miegan-čiųjų (atstatomujų) pum-puru.

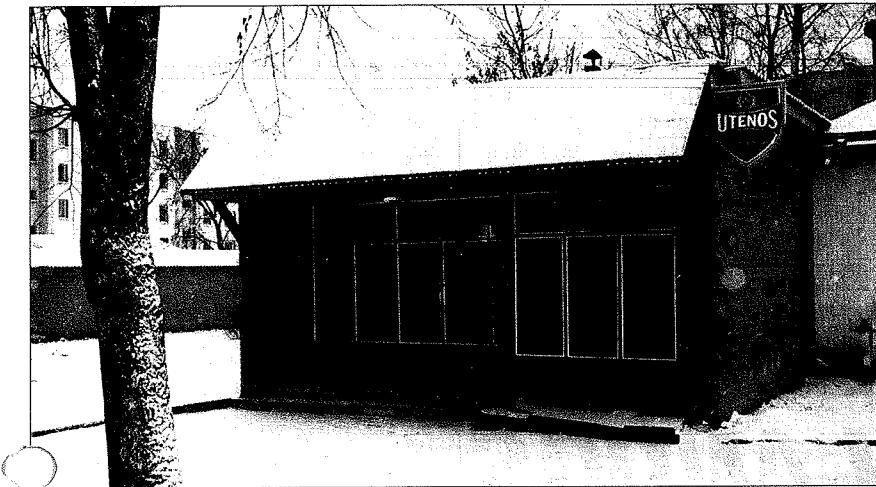
Prieš želdinant miestą, reikyt tinkamai pasirinkti medžius. Mažalapių liepu lapija itin tanki ir vešli, ji dažnai erzina praeivius žemyn syvrancią lają, tan-kiaiš vilkūgiai. Didžiųjų kanadinių, baltujų ir pil-kuju tuopų lajos aukštostos, ažūriškos, tačiau nepa-prastai plačios. Reikia at-minti ir tai, kad daugelis žmonių – alergiški jų zie-dadulkėms. Urbanizuotoje aplinkoje auginamų, sumedėjusių augalų asor-timentas nėra tobulas. Prieš želdinant reikyt konsultuotis su dendrolo-gais. Gatvėse ypač aktua-lu sodinti žemaūgius, siau-romis lajomis medžius, kurių ateityje nereikyt ge-neti (pvz., švedinį šer-mukšni, žaliaji uosi, grau-želinės gudobelės formas – (Pauls Scarlet, Rubra Plena, Candidoplena, Al-ko plena), puošnają robi-niją.

Na, bet jei problema jau yra – akos tamsina

2. Gatvėse palaipsniu išpjaukite apatinės šakas, kad bešakis kamie-nas būtų ne trumpesnis kaip 3-3,5 m. 3. Retin-kiite pernelyg sutankėju-sias lajas, pirmiausia iš-pjaustant plonąsias (iki 3 cm skersmens) šakas, o tausojant storąsias. 4. Norint, kad medis stieb-tusi aukštyn, 1/3 ilgio trumpinamos šoniš-nes šakos. Viršutinės pašali-nimas sužadina spartesi-nį šoninių šakų augimą ir kartu medžio išsikero-jimą į šalis. 5. Nusilpusi viršunė atsigauna pa-laipsniu šalinant šoni-nes šakas. Yra metodika ir tiems atvejams, kai medžių pažeminimas neišvengiamas (po ener-getinėmis oro linijo-mis). Tuomet, trumpi-nant viršunes ir viršuni-nes šakas, didžioji lajos dali neliečiama (poliar-diravimo metodas), kad žydėdamos ir brandin-damos derlių, jos pasisa-vintų didžiąją dalį aukštyn kylančių maisto me-džiagų ir nedaug jų pa-siektų viršunę. Šiuo at-veju augalų ūgliai būna negausūs ir silpni. Po metų juos patrumpinus

AŽŪRINIS GROŽIS “PALŪŠĖJE”

Artėja Velykos. Vis dažniau atsigréžiame į gérį, atsimename pąrcius, puošiame namus.

Mūsų mamos ir močiutės švenčių metu namus tuošdavo įvai-

riausiais karpiniais. Kiekviena pagal savo maštymą, išmonę ir sugerbėjimus popieriaus lapus paversdavo nuostabais ažūro paveikslais, užuolaidėlėmis, staltiesėlėmis... karunkomis...

“Palūšės” kavinės darbuotojai Ignalinoje taip pat atsimena ši seną mūsų tautai būdingą puošybos būdą ir š.m. kovo 30 d. 12 val. kvietė savo salėn pripažintą karpinių meistrę Laimutę

Fedosejevą (Benešiūtę), norinčią jums parodyti savo darbus, kartu su jumis pasidžiaugti artėjančia atgimimo švente.

Autorė gimus 1958 m. Karaliaučiuje, ten baigė ir vidurinę mokyklą. Tautodailė merginą lydėjo nuo pat pirmųjų žingsnių. Jai buvo įdomu viskas – literatūra ir grafiка, liaudies ir pramoginiai šokiai, rankdarbiai. Kūrybingą merginą aukštarankė močiutė (ir ją išmokiusi rankdarbių meno) vadino Barbe devyniarbe. Gilintis į tautodailę skatino dar ir tai, kad augo lietuviškoje šeimoje, bet kitoje tautinėje aplinkoje. Tautodailės žinias ji labai pagilino studijuodama Šiaulių pedagoginiame institute per tautosakos paskaitas. Tolesnis kelias buvo kūpinas pažinimo, išpuodžių, atradimų ir palyginimų.

Nuo 1990 m. p. Laima gyvena Vilniuje,

šiuo metu dirba reklamos agentūroje. 2001 m. buvo priimta į Lietuvos tautodailininkų sąjungą (Vilniaus bendrija). Darbai buvo eksponuojami respublikinėse ir zoninėse parodose, personalinės parodos vyko Vilniuje, Panevėžyje ir darbar Ignalinoje.

Šios autorės darbai stebina savo savitumu, originalumu, temomis. P. Laima ne tik papasakojo karpinių atsiradimo ir naudojimo istoriją, bet ir susirinkusiems praktiskai pademonstravo, kaip tai daroma. Kiek nustebino tautodailininkų organizacijos požiūris – norintapti jos nariu, reikia ruošti karpinius attinkamomis tradicinėmis temomis. Naujos temos – ne menas... Juk taip nai-kinama kuriančio meistro asmenybė... Ar tokie reikalavimai ne praradimas Lietuvos menui?

Dalia Savickaitė

TRIJŲ AŽUOLŲ PAVĖSY

Už Daunorių senasis Breslaujos vieškelis panyra į Aukštaitijos nacionalinio parko Minčios-Ažvinčių girią ir kilometrą-kitą vingiuoja šalia Būkos (Utenos) skaidriavandenės upės. O ati ir vandeningu ji jungia Utenu-Baluošo ežerus. Vieškelio ir upės dešinėje pusėje, neplatičios miško juostos atskirtas, išsidėstęs Vyžių kaimas. Gausybė šiose vietose išlikusių pilkapinių liudija apie tolimaus amžiaus čia gyvenusius mūsų protėvius. Cia buvo varakiniai Nalšios žemės valsčiai – Tauragnai, Minčia, Subiškis. Tai Nalšios, Deltuvos ir sėlių žemų paribis. Iš čia bėga vandenys į Baltiją – mūsų jūrą. Is Būkos į Baltiją.

Vyžių kaimas 1783 m. Vilniaus vyskupystės Braslavos dekanato bažnyčių vizitacijos knygoje išrašytas Tauragnų parapijoje ir tuomet priklausė Vilniaus vyskupui Ignui Masalskiui, kaip ir dešimtys kitų šio krašto kaimų ir vienkiemiu.

Amžiai bėgo, daug kas keitėsi. Dabar kaimas yra Aukštaitijos nacionalinio parko ribose, bet priklauso Ignalinos ir Utenos rajonams. Kokie gedragalviai perskyrė kaimą ir kodėl perskyrė – tik spėliojama.

Saulėtą 2001 m. birželio 2-osios vidurdienį į kaimo kapines rinkosi negausūs šio ir gretimų kaimų gyventojai bei daug iš jų kilusių kraštiečių. Juos sukvieta Vyžių kaimo sūnus Romualdas Šimkūnas, talkinamas draugų ir bičiulių. Kapinėse stovėjo tvirtai sumeistrautas koplystulpis su užrašu “Tiems, kurių kryžiai sudūlėjo”. Tai Romualdo ir jo brolio Mykolo darbas, paskirtas tėvų ir prosenelių atminimui. Pats Romualdas sako, kad jam toks sumanymas subrendo apmąscius kaimo praeitį, sudėtingus žmonių likimus.

“Su praeitim, su buvusiomis kartomis, ypač su tais, kurie mums buvo artimi ir brangūs, riša fatališkos jė-

gos, juk iš jų mes mokėmės dirbtį ir ilsetis, mylėti ir nepapkerti. Vienas tiesas mes iš jų priėmėm, kitas atmetėm. Bet šandien čia daug suvažiavusių ir atėjusių – reiškia, mes ieškome ryšio”, – pasakoja Romualdas.

Romualdas gimtojo krašto atminciai paskyrė ne vieną savo kūrinį. Štai praeiusais metais netolimos Daunorių bažnyčios šventoriuje pašventintas atminimo koplystulpis “Žuvu siems girose”. Vyžių kaimo kryžkelėje stovi didingas kryžius, pamatysime jo darbų ir Salake, ir Vilniuje, Vingio parke.

“Išeji į pensiją, bandžiau maštysti, kaip man toliau gyventi – ar sėstis, o paskui, šaukštą padėjus, sudėti rankas ant krūtinės, ar kažką tai daryti tokio, kas man ir kitims būtų malonu. Mano darbai – tai širdies ir nusiteikimo darbai. Man smagu, kai kiti tuo metu džiaugiasi”, – mąsto Romualdas.

Tauragnų klebonas Bronius Šlapelis pašventino koplystulpį. Šiose iškilmei dalyvavo Kazitiškio klebonas Jonas Kardelis ir Spitrenų klebonas Povilas Klezys. Per kąpų tylą nuplaukė “Kaip brangi es, žeme tu ginta”. “Nalšios” folkloro ansamblis dainininkai pakvietė visus susirinkusius pagerbti šiose kapinėse palaidotų dainininkų Antano ir Eleonoros Ivanauskų iš Strazdų kaimo ir Vyžių kaimo smuikininko ir smuiku meistro Jono Šimkūno atminimą. Atminimo žvakes uždegus, R.Klimas paminėjo šių žmonių nuopelnus tautos kultūrai.

“1965 m. prof. Norbertas Vėlius iš puikios Strazdų kaimo dainininkės Eleonoros ir jos dukros Julijos užraše netoli 300 lietuvių liaudies dainų. Tai jos tas dainas išsaugojo, atneše ir perdaivė mums. Mums belieka bent dalį jų išmokti ir toliau dainuoti. Folkloro ansamblis “Nalšia” dainuo-

ja apie 20 tū dainų. Bet kodėl jų nesimokoma mokyklose, kodėl taip silpnai propaguojama mūsų tautinė kultūra? Ar menkesnis šių moterų įnašas į tautos kultūrą negu, sakykime, kurio nors kompozitoriaus, parašiusis keliais dešimtis muzikinių kūrinių? Bet oficialusis dėmesys pastarajam garantuotas, o kaimo dainininkė gal vienu kitu žodžiu bus kur nors paminėta.

Nuostabus žmogus buvo Jonas Šimkūnas. Praejęs pilnų vargų ir sukrėtimų gyvenimą, daugelio darbų – staliaus, račiaus, dailidės – meistras, iš prosenelių perėmęs ir smuiku gaminimo paslaptis, taip pat gražiai virkdė smuiką. 1984 m. Kazimieras Kalibatas užraše į puikiai grojamas polkas ir labai muzikant mėgiamą maršą “Keliaunasi”.

Prie šių žmonių kapelių gal pirmasyk nuskambėjo liaudies dainos, skirtos jų atminimui – Eleonoros padainuotoji “Yra mūs (nukelta į 14 psl.)

(atkelta iš 13 psl.)
sų sodely” ir karo daina “Uliokim braiukai šventoj Lietuvėlaj”.

Pasodinus atgimimo ažuolėlį, daug žmonių nuvyko prie Jono Šimkūno sodybos, kur Jono sūnų, dukrų ir žmonos Filomenos akivaizdoje prie namo buvo pritvirtinta atminimo lenta. Skambėjo dainos, dailintasi prisiminimais, susiburta bendrai nuotraukai.

O Romualdo Šimkūno tévę Antano ir Antaninos sodyboje su trimis ažuolais

prėmė didelį būri renginio dalyvių. Sodyba jauki, išlaikiusi beveik visus pastatus. Atsiradęs ir naujas pastatėlis – tai buities dalykų muziejus. O tie trys ažuolai – tai tėvo Antano pasodinti sūnumas gimus – tie ažuolai labai gražūs, jauni, dar tik iš šešiasdešimtmetį kylantys. Likimas taip lémė, kad ir sūnūs užaugo, ir ažuolai išsi kerijo. Vargu ar Lietuvoje rasime antrą tokį pavyzdį, kai trys ažuolai gražiai žaliuoja ir ošia, ir trys sūnūs čia pat dainuojančiame bū-

ryje. “Rodos, ir vargo nebuvo”, – kažkas atsidūsta. Gerasis likime, saugok Lietuvą – jos ažuolus, liepas, jos sūnus ir dukras. Mums čia turi užtekti vietas visada.

Pradėjome atsisiekiinti pilni gerų minčių ir grąžių jausmų. Branginkime tévų žeme, jos girias, laukus ir vandenis, giutuosis žodžius ir minčių gilumą.

Vingiuotu vieškeliu greit pasiekėme Strazdų kaimelį. Pakeliui matėme plačiai muskambėjusios, iškirstos Ažvinčių girtos ply-

nę ties Šuminų kaimu, stebėjomės sukeltu triukšmu dėl kuklaus medinio namelio statybos tame pačiame Strazdų kaime. Tai mūsų dienų nelabai gražūs žaidimai. O prie pat vieškelio stovi mažytė pirkelė, kurioje gyveno iš didelij vargų vargo Antanas ir Eleonora Ivanauskai. Prie jos mūsų laukė būrelis Strazdų ir Šuminų kaimų žmonių – jie atėjo pagerbti dainininkų atminimo. Ant pirkelės sienos atsirado Gedimino Radzevičiaus pagaminta lenta su

užrašu “Čia gyveno dainininkai Antanas ir Eleonora Ivanauskai”.

Jie gyveno, mes gyvename, po mūsų gyvens. Jie dainavo, mes dainuojamame, po mūsų dainuos. Žemėj Lietuvos ažuolai žaliuos. Ar visi tai suprantą? Turi būti daugiau suprantančių.

Iš ažuolo pašaknų sunkiasi vandenys į Baltiją. Nuo Vyžių iki Baltijos – 400 kilometrų per Lietuvą.

Miškų ūkio inžinierius **Rimantas Klimas**

24 MOTERS GYVENIMO VALANDOS

6 valanda. Jūs dar miegate, bet jūsų organizmas jau atsibudo. Prasideda hormonų išsiskyrimas. Jeigu jums reikia keltis, darykite tai iš lėto, neskubėdamos.

7 valanda. Iuo metu išdis pradeda dirbtis “dienos rezimu”, pakyla kūno temperatūra. Nepriklausomai nuo to, ar dieną jūsų laukia kokie nors sukrėtimai, gaminasi streso hormonai. Taip pat išsiskiria lytiniai hormonai – estrogenai ir testosteronas, todėl nepamirškite brangių minucių, užsiimkite meile.

8 valanda. Dėmesio, rūkalės ir riebaus, cholesterolinu prisotinto maisto mėgejosi! Atėjo insultų ir infarktų valanda. Jeigu jūs užsiimate jogą, geriau šias pratybas atidėkite iki 11 valandos. Galite papusryčiauti, nes medžiagų apykaita šiuo metu vyksta itin aktyviai. Tinkamas laikas gerti įvairius homeopatinius preparatus.

9 valanda. Iki 11 val. – minimalus baimės ir ne-

rimo jausmas. Tinkamiausias laikas vizitui pas stomatologą.

10 valanda. Intensyviai dirba smegenys. Pats laikas spręsti globalines problemas. Šis metas tinkamiausias dalykiniam pokalbiams, deryboms, mokymosi užduočių atlilikui bei egzaminų laikymui.

11 valanda. Jeigu išigėdete suvalgyti torto galėlį, valgykite dabar, o ne po pietų. Būtent šiuo metu riebalai pavirsta energija, o ne “nusėda” ant pilvo ir klubų.

12 valanda. Atsiranada noras užkasti. Sukoncentruoti dėmesį būtent šiuo metu – sunku.

13 valanda. Ir ofisių tarnautojai, ir moksleiviai pasidaro mieguisti. Pats tinkamiausias laikas poptiniam miegui – vis tiek šiuo metu galva visai “nedirba”.

14 valanda. Elektrostatinis organizmo krūvis dabar minimalus, todėl šiuo metu tinkamiausias laikas susitvarkyti plaukus. Susišukuokite priesais veidrodį arba apsilankykite kirpykloje.

15 valanda. Jūsų intelektas vėl prabudo. Tęskite ryte pradėtą darbą.

16 valanda. Kūnas ištroskės judėjimo. Atsiranada gyvybiškas poreikis

bėgioti, šokinėti, plaukioti ar žaisti tenisą. Jeigu šiuo metu jūs dirbate prie stalo kokioje nors ištaigoje, atsistokite, pašiavaikščiokite, jeigu įmanoma, padarykite keletą pratimų. Tai padės išsaugoti darbingumą.

17 valanda. Ši valanda tinka masažui, atsipalaidavimui, taip pat jūsų dukters muzikos pratyboms – jos rankos lengvai bėgios klavišais. Šiuo metu jūs – ypač iškalbi. Taigi jeigu norite kuo nors įtikinti gimines, draugus ar pažystamus, paskubékitė.

18 valanda. Tinkamiausias laikas pasi-vaikščioti. Tik neprisivalgykite per daug. – šiuo metu suvalgyto maisto atliekamos kalorijos pavirsta riebalais, o ne energija. Beje, alkoholis šiuo metu išsisavina mas geriau negu prieš pietus.

19 valanda. Pasirūpinkite savo oda. Užsidėkite, pavyzdžiui, mai-tinančią kaukę – šią valandą ji duos jūsų odai ypač daug naudos. Šiuo metu puikiai išsisavina-mi ir visi medikamentai.

20 valanda. Sustiprėja visko, kas estetiška, siekimas. Įsigilinkite į sa-

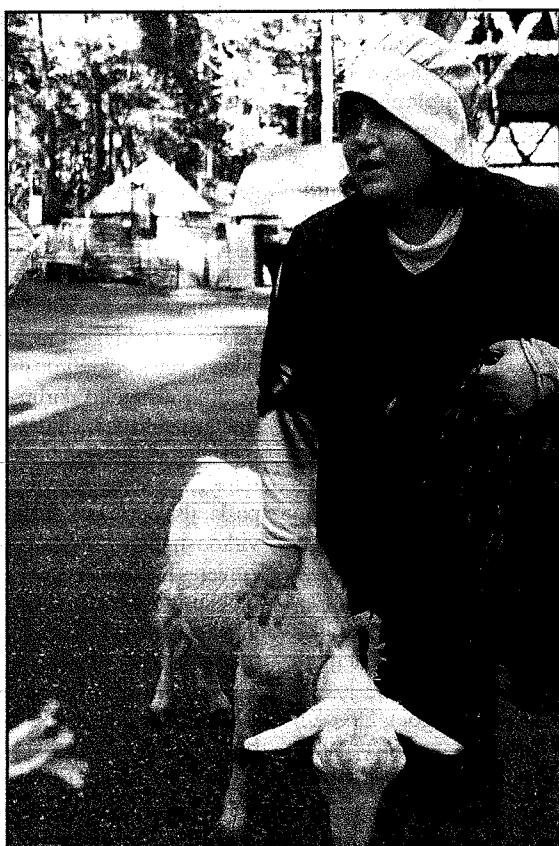
vo turtingą vidinį pasaulį, pavartykite meninį nuotraukų albumą, pa-skaitykite knygą, paklausykite muzikos, galų ga-le – pasimatuokite naują suknelę.

21 valanda. Galvos smegenys pradeda išskirti miego hormoną serotoniną. Krinta kūno temperatūra, sulėtėja medžiagų apykaita. Jeigu jūs šiuo metu ką nors kremitate, atsiminkite: to daryti negaliama; viskas, ką jūs suvalgote, ne suvirškinama, o lieka skrandyje per naktį ir dirgina jo gleivinę. Ši valanda sunki vieniems žmonėms.

22 valanda. Jeigu iuo metu vartosite alkolkauzdės kepenis, sutriks miegas, vadinas, susigadinsite ateinančią dieną. Šią valandą surūkytos cigaretės irgi pačios kenksmingiausios.

23 valanda. Dabar galima ir pasvajoti. Švie-sūs vaizdiniai, pakilio-mintys, naujos idėjos. Kūrybingų asmenybų dėmesiui – šios idėjos dažniausiai neįgvendinamas, jos taip ir lieka svajonėmis.

24 valanda. Iki pat ryto reakcija sulėtėja, jautumas sumažėja. Žmonės, kurie šiuo metu nemiega, dažniau pasiduoda įvairioms fobi-joms (nerealioms baimėms), depresijai. Tai-gi pats laikas miegoti. Labanakt!

VšĮ turizmo centras "Palūšė"

4759 Palūšė, Ignalinos raj.

Tel. 8-229-52891

8-229-47430

Fakssas 8-229-52891

El. patas:turizmas.anp@is.lt

Turizmo centre puikiai gali praleisti laiką tiek mažesnes, tiek didesnes pajamas turinčios šeimos, pavieniai asmenys. Sporto pasaulio žmonės čia gali ruošti krepšinio, buriavimo, išklavišio, žvejybos, slidinėjimo, orientacinio bei kitų rūsių sportines stovyklas, varžybas. Menininkai susitikę Palūšėje ras įkvėpimo eilėms, tapybos bei skulptūros darbams. Profilinių moksleivių stovyklų, įvairių pasitarimų ir konferencijų dalyviai kompaktiškoje teritorijoje gali tobultintis, maitintis, aktyviai poilsiauti, nakvoti. Esant reikalui galima suteikti transporto paslaugas.

Vasaros sezono metu 100 vietų **AUKŠTAIČIŲ UŽEIGA**, kurios interjeras supražindina lankytojus su aukštaičių buities rakandais laukia Jūsų kasdien nuo ankstaus ryto iki velyvo vakaro. Savaigaliais organizuojama pramoginė programa. Ruošiami banketai, šventinės vakarienės, uždari vakarai. Organizuojamas maitinimas grupėms. Žiemą prie židinio Jus kviečia - kita 20 vietų, užeigos salė.

Ignalinos centre ištisus metus Jūsų laukia kavinė "Palūšė", Vasario 16-osios g. 20. Vasaros sezono metu kviečiame apsilankytį užkandinėje prie Ginučių vandens malūno.

SPORTINIO IR TURISTINIO INVENTORIAUS NUOMA

	1 val.	1 para
Irklinė valtis	5 Lt	25 Lt
Šeimyninė kanoja	10Lt	40Lt
Vandens dviratis	5 Lt	
Burlentė	10Lt	40Lt
Dviratis	5 Lt	25 Lt
Stalo tenisas	2 Lt	
Šašlykinė	5 Lt	
Palapinė		10 Lt
Miegmaiis		4-6 Lt
Slidės su lazdomis ir batais	2 Lt	6Lt

PATALPŲ NUOMA

Pirtis vakarui - 80 Lt.

Pirtis su sale vakarui - 120 Lt.

Virtuvėlė dienai vasaros sezono metu - 10Lt.

Nuomojamos patalpos pasitarimams, seminarams, konferencijoms.

Kiekviename lankytojui yra privalomas parko lankytojo bilietas - 2 Lt.

ORGANIZUOJAMOS EKSKURSIJOS IR VANDENS ŽYGIAI VALTIMIS PO AUKŠTAITIJOS NACIONALINIŲ PARKĄ

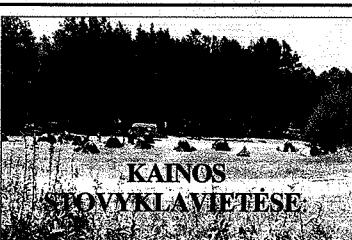
Lankytinos vietas: Palūšė – informacijos centras. Palūšės bažnyčia su varpine – architektūros ansamblis. Paminklas kompozitorui M.Petrauskui – pirmosios lietuviškos operos "Birutė" auto-riui. Botanikos takas. Meironys, Vaišniūnai, Šakališkė – gatviniai kaimai. Tautodailininkų medinių skulptūrų ansamblis prie Lūšių ežero. Šumminai, Strazdai, Vaišnoriskės, Kretuony, Salos II, Varniškės II – etnografiniai kaimai. Medžiai – gamtos paminklai. Vandens malūnai – technikos paminklai. Ginučių piliakalnis – Linkmenų pilies vieta. Ladakalnis, Lygumų kalnas – vienos iš vaizdingiausių nacionalinio parko vietų. Senovinės bitininkystės muziejus. Reškutėnų mokylos muziejus. Tauragnas- giliausias Lietuvos ežeras. Žeimenys – ilgiausias nacionalinio parko ežeras. Šakarvos, Ginučių, Palūšės, Vyžių, Minčios pilkapiai.

EKSKURSIJŲ VADOVAS – 1 val. - 20 Lt., užsienio kalba (anglų, vokiečių, rusų)-1 val. - 30 Lt.

VADOVAS ŽYGIUI – 1 val. - 10 Lt., parai su nakvyne - 100 Lt.

BILETAS Į SENOVINĖS BITININKYSTĖS MUZIEJŪ: suaugusiems - 3 Lt., moksleiviams ir studentams - 1 Lt.

MIKRO AUTOBUSO NUOMA: 1 km - 1,50 Lt., 1 val. - 4 Lt.

Už vietą palapinei statyti: iki 3 parų - 7 Lt. (parai), nuo 4-9 parų - 5 Lt., nuo 10 paros - 2 Lt.

Už vietą automobiliui pastatyti parai - 2 Lt.

NAKVYNĖS KAINOS TURIZMO CENTRE

1 kambarys 1 parai:

Korpusas (I, 2, 3 ir 4-viečiai kambariai)

1-vietis kambarys-25 Lt.
2-vietis kambarys-35 Lt.
3-vietis kambarys-45 Lt.
4-vietis kambarys-50 Lt.

Yra WC, iltas, altas vanduo, dušai auktše. Kambariai žiemą šildomi.

Parko g-vės vasaros tipo nameliai

(2,3-viečiai kambariai)
2-vietis kambarys-35 Lt.
3-vietis kambarys-42 Lt.

WC, iltas, altas vanduo,

dušai auktše. Kambariai žiemą šildomi.

Žaliųios g-vės vasaros tipo nameliai

(2-viečiai kambariai)
2-vietis kambarys-28 Lt.

WC, šiltas, šaltas vanduo, dušai aukštroje patalpoje.

Salygū maisto gaminimui nėra.

Miškininkų g-vės vasaros tipo nameliai

(4-viečiai kambariai)
4-vietis kambarys-60 Lt.

WC, šiltas, šaltas vanduo, dušai aukštroje patalpoje.

Salygū maisto gaminimui nėra.

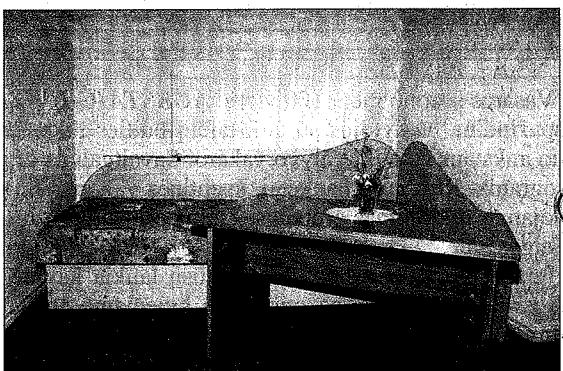
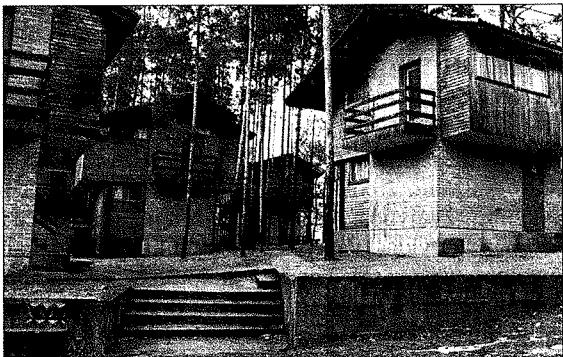
Nuo 3 paros taikomos nuolaidos.

Nakvynė su sava patalyne - 10 Lt. 1 žmogui 1 parai.

Vaikai iki 3 metų apgyvendinimams nemokamai.

Draugystės g-vės vasaros tipo nameliai

(2-viečiai kambariai)
2-vietis kambarys-32 Lt.

1 para	nuo 4 paros	nuo 8 paros
--------	-------------	-------------

Dvivietis kambarys su patogumais 60 Lt. 50 Lt. 40 Lt.

(WC, šiltas, šaltas vanduo, vonia, dušas, šaldytuvas. Salygū maisto gaminimui nėra.

Žiemą kambariai šildomi.)

Dviejų kambarių su patogumais 95 Lt. 70 Lt. 55 Lt.

(WC, šiltas, šaltas vanduo, vonia, dušas, šaldytuvas. Salygū maisto gaminimui nėra.

Žiemą kambariai šildomi.)

NAKVYNĖS KAINOS GINUČIU VANDENS MALŪNE

1 kambarys 1 parai:

1 para	nuo 2 paros	nuo 4 paros
--------	-------------	-------------

Dvivietis kambarys su bendro naudojimo virtuve

(WC, altas, iltas vanduo, dušas bendro naudojimo)

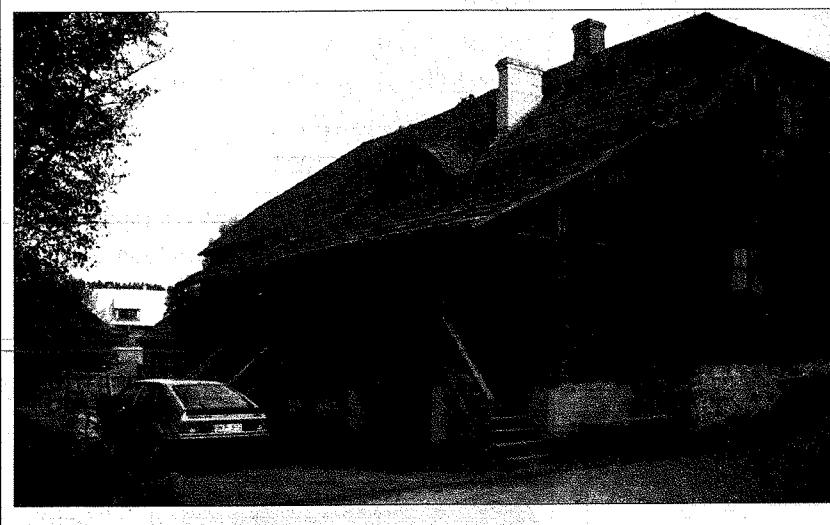
Trivietis kambarys su bendro naudojimo virtuve

(WC, altas, iltas vanduo, dušas bendro naudojimo)

50 Lt. 40 Lt.

30 Lt.

50 Lt.

Redakcijos adresas: Palūšė LT-4759,

Ignalinos rajonas, Aukštaitijos nacionalinio parko direkcija

Redaktorė: Dalia SAVICKAITĖ

Nuotraukos: A. Čeponio, A. Panavo, B. Šablevičiaus

EKOLOGINIO ŠVIETIMO CENTRO TEIKIAMŲ PASLAUGŲ KAINOS

1 para	nuo 4 paros	nuo 7 paros
--------	-------------	-------------

DVIVIETIS KAMBARYS SU PATOGUMAIS IR VIRTUVE

80 Lt. 70 Lt. 55 Lt.

(WC, šiltas, šaltas vanduo, dušas.

Žiemą kambariai šildomi.)

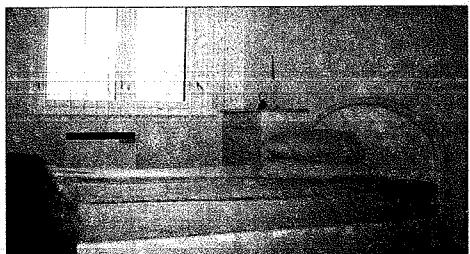
DVIEJŲ KAMBARIŲ NUMERIS SU PATOGUMAIS IR VIRTUVE

160 Lt. 140 Lt. 120 Lt.

(WC, šiltas, šaltas vanduo, dušas.

Žiemą kambariai šildomi.)

1 valandai **1 dienai**
KONFERENCIJŲ SALES NUOMA:
50 Lt. 200 Lt.

Leidėjas: Aukštaitijos nacionalinio parko direkcija
Maketavo ir spausdino: UAB „Utenos Indra“

Užsakymo Nr. 2074

Tiražas 1000 vnt.